

**Zliyaa dzəkən
Shi nashi Zhaŋ
nja kwa shiw
Kwəma dza ghwəmməə gha
sənataa dzəkən zliya na**

Zhaŋ ntsa ta sɔfa Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghəngħən ghəngħən, mba'a gəzanci, tsaslitishi, kə, va tsəgha tsaslishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hidiy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhaŋ ta mbəə mətsahanshi bərçi.

Mbəzli dfaŋ tərəŋw pələhwə na sənay ghən tsa shi bələkə Zhaŋ ni ghəngħən ghəngħən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəlbə ni va, ya saa dza sɔfa tsa nza ghən va və mbərfəŋ. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghənedemer mbərfəŋ ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ba na: «Shi gəzə Zhaŋ ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ba na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətij niva, kwətij niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hidfi» kə ghəshi. Ya tsəgha nzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tibaw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a vəh 3 Zliyahi tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfəŋ.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsa dzəti hidī gwanayəy, Hyala pəlay na. Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzəkən dimə mbərfəŋ nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səəkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkə dzəkən ka kwal Hyala mbərfəŋ, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səəkə fa. Zhini mba'a gəzəkə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfəŋ lə həlepipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa bəkə ghəshi fa. ngəra'wer vay, ta mbə ci bə nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma nzə, mba'a ta mətəhə bərci kaa mbəzli nzə nza ghəshi mbə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nzə bəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərci va Hyala, ka tanjəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa tədanakənshi kaa ka mbəz ci ghəngən ghəngən, lə dzəkən səəkə tsa Yesəw ta sla ngwəvə.

Vəh 21 mba'a vəh 22 Dzəkən yəwən ghwəmə mba'a dzəkən yəwən hidī, pətsa dza mbəzli Kəristəw nzəy ti.

Kwa taja kwəma dza məndiy sənataa dzəkən shi nashi Zhanj va

¹ Ma zliya nay, dzəkən shi cinti Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli ka ghəra sləni Hyala gəzə

na kwøma. Hyala gøzanci na «canshi shi va» kə, ta mbə ghəshiy sənashi shiy dzaa məniva kwa kwøma jəw. Ava va tsəgha, ghwənanakə Yesəw Kəristəw *ndə kwal tsa Hyala tsa ci kaa Zhanj ndə ghəra sləni tsa ci ki, ta canci shi va. ² Dzəghwa Zhanj ki mba'a gøzanshi kwøma shi nashi na va gwa'a kaa mbəzli. Ma kə na: «Kwømaa səkə va Hyala na sava katanj, Yesəw Kəristəw gəzə na: “Katanj na kwøma va” kə» kə.

³ Ntsaa dzaa jangə zliya na, lə mbəzliy dza vaa favə kwøma mbə, mba'a ghəshi diti fəti tiy, vəshi na ta niva mbəzli. Sa nzanay, shiy gəzəshi va mbə zliya va gwanashi na, ndal tərmbə vici məniva tsa shi ta səkəw.

Zhanj səkəw mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən mbərfəj

⁴ Yən tsasli na zliya na, yən Zhanj. Kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən mbərfəj tə hidi ka Azəy tsaslee. Məntəjwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghənzə na Hyala ghala hidi ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səkə difa. Məntəjwəy wəzə hwər tsa ci safə tsa mbərfəj tsa va garəy kwa kwøma gəzli Mazə Hyala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. ⁵ Məntəjwəy wəzə hwər Yesəw *Kəristəw mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghəci na ndə ndəgha fəti tsa katanj tsa, ghəci gha

naa sati mbø mæti, ghæci saa mæni mazø dzækøn mezhizhø tø hidfi gwanashi.

Ma Yesøw tsa vay, aa ðimmø. Ta mbølimmø mætiy na. Miymiy ci va shikøshi tø ghwæmmø, ghøshi mbølantømmø na mbø kwøma ghwæmmø jikir na. ⁶ Dza na mba'a zhøghætømmø ka nici mbøzli sløwa na. Dzøghwa na mbøær mbøærøtømmø ka hwølfø mbøzli ka mazø *ka ta Hyalaa ghøra sløni kwa kwøma Didi Hyala. Ghønzø tsøgha kiy, war Yesøw Køristøw kø mbøzliy fal, ka fø dikøø dzøti ya pa' hwømba. *Amin.

⁷ Nighø tø ghwøy, mbø søkø na mbø kwølebi dzøy tø ghwømø. Ya wa ndøy, ta nay dza na lø møtsø ci. Ya mbøzliy niy dzørøhwø va lø gwapa gwa'a na, war ta nay dza ghøshi. War lø wahø dza naa nza kwa møtsø hwølfø mbøzli tø hidfi gwanashi va kwøma ci. Ava tsøgha dza naa møniva. Amin.

⁸ Ma kø Hyala kwa sløkøpøy: «Yøn gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yøn dzaa kørø shiy gwa'a gwa'a ðifa» kø. Hyala vay, vø gwøramti børci gwa'a gwa'a. Ghønzø na Hyala ghala hidfi ghwøla ta ghava, ghønzø Hyala sana, zhini ghønzø sa dzaa søkø ðifa.

Njasa cinti Yesøw ghøn tsa ci kaa Zhanj

⁹ Yøn gøzanwøy na kwøma na sana, yøn zømønwøy Zhanj. Mbøzli kwøtiñ ni mønimmø ghwæmmø lø ghwøy tø mbørkø jakøva tsa

1:6 1:6 5:10; 20:4, 6; 22:5; Søvøri 19:6; 1Pi 2:9 **1:7** 1:7 1:13;
 Dani 7:13; Mt 24:30; Zhj 19:34, 37; 1Tes 4:17 **1:8** 1:8 1:4, 8;
 2:8; 4:8; 11:17; 16:5; 21:6; 22:13; Søvøri 3:14; Ezay 44:6 **1:9** 1:9
 22:8

ghwəmmə lə Yesəw. Mbə sa ngəra'wə nzee ta kwəma ci kwərakwə, njasa sa ghwəy va, mbə sə'wa nzee njasa sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa ci ghwəmmə gwanammə difa. Yən nee kiy, ə niy kəsəvəra məndi mba'am dzaa ndəghəyra tə nihwəti hidi tə jipə yam, «Patəməsə» kə məndi kaa slən tsa shi. Sa wana niy ndəghəyram tibay, sa zləbavee kwəma Hyala, ka gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. ¹⁰ Ma yən tə pətsa ndəghəyra məndi va fəca dəmasə kiy, mba'a safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka səəkə ləy hwəmee nja viy təlimə. ¹¹ Ma kə məli va ngəra na: «A Zhanj, bəvə zliya, laŋ gəta tsasli shiy, a gha tsasli shi dzee niy ciŋa, njasa dza ghaa nashi. Sa ka gha tsaslamtishiy, nza gha vəlanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi mbərfəŋ tə hidi ka Azəy: Kaa mbəzli mbə məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi mbə Pergam, lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a shi mbə Lawədishe» kə.

¹² Dzəghwa sa gəzara na kwəma va tsəgha na, tərəd yən zhəghətəvara, ta nay ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na, kar tə gərkəwahi mbərfəŋ, shi məntim tə tsahi mbəzə. ¹³ Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri, kirip kwəbaŋ kən ghən ci pa' mbə hidi. Dza biyakə məndi pəhəti kwəbaŋ tsa va sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi mbəzə. ¹⁴ Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci na, ndəba ghwəpə məgapa pə gha tezlezl

tša shi. War birəw birəw birəw mətəshi ciy məni, njasa ka ghani ghwə vaa məni. ¹⁵ Ma shidshid' ci na, ka mbərə nja tsahi bənba 'war səvəri ni mbə ghwə kwa gəzla. Fa' pən kaa gaka zləngwər tša məli ci na, ndəba gaka kwa mədzerə yam, pə gha. ¹⁶ Dza na mba'a kəsəvə sasərkwəhi mbərfəŋ ta dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafa'i səvəri kwa miy tša ci, kikw kikw kikw miy ti, ka zəmə ya kwa namaba bəla nzə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka bamə ndə, njasa ka vici vaa bamə ndə ghənzə kwa ghən. ¹⁷ Ma sa nay ya na, bəripə, yən mərə tə pi tiba kwa kwəma ci, nja ntsa mətə mətə tša. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə ci tə ya. Ma kə kaa ngəra na: «A Zhanj, ka hazləni gha ma. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kəni mbə shiy gwa'a gwa'a diba. ¹⁸ Yən na ntsa tə ghwəməy tša. Ma yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee satira mbə mətə. Tə ghwəmə dzee nza ya pa' hwəmba. A bərçi vəyaa dzəkən mətə lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a. ¹⁹ Ma shi nashi gha niy məniva tikəy, ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva ni sənzənva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa kwəmay, ə pə gha tsaslitishi gwanashi. ²⁰ Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəŋ ni ta dəvə kwa bəzəmēe, ghəshi lə gərkəwahi mbərfəŋ ni ni məntim tə tsahi mbəzəy, vanta kwəma dī ghəshi gəzə: Sasərkwəhi mbərfəŋ ni vay, ka kwal nzə təy Hyala mbərfəŋ ta ndəghwə mbəzliy nəw Yesəw

1:15 1:15 14:2 **1:16** 1:16 mbərfəŋ: 4:5; kafa'i: 2:12; 9:15; Ebr 4:12 **1:17** 1:17 1:8; Dani 8:17-18 **1:18** 1:18 Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 25-26

dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va na niva. Ma gərkəwahi mbərfəŋ ni niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va ki» kə.

2

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə

¹ A kə ntsa va ki na: A Zhanj, tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Efesə. A pə gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsaa kəsəti sasərkwəhi mbərfəŋ ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza mbə jipə gərkəwahi mbərfəŋ ni va ngatim tə tsahi mbəzə shamshama. ² «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənatee sləni ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva nza ghwəy ta ghəra sləni tərəŋw. Gwa'a sənatee ya njasa nza ghwəy mbə sə'wa kwəmaa gaganwəy. E sənay, ghwəyəy, ka dī zləba kwəma mbəzliy məni *kwəma jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, *ka kwal Yesəw nza ghəy, kə ghəshi ghavə gəm tsəghay, gwa'a naghanti ghwəy kwəma shi, mba'a ghwəy fəti ghən ta kwəma shi, “ka dzərvə na ghəshi” pə ghwəy. ³ Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə mbərkə kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.

⁴ Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dīmee: Ghwəyəy, ka dī kwəmee ghwəy ghwəla njasaa

niy di ghwøy va kwatanaw. ⁵ Ava va tsøgha, nana kiy, zözetim kwøma wözø dzækən nzøy tsa ghwøy va kwatana, a ghwøy nighæti dzøghwa tø pøtsa zhøyhwøy ghwøy løy hwøm, nza ghwøy tsa titihwø tsa ghwøy kaa Hyala, mba'a ghwøy zhøghæti nzøy tsa ghwøy. Njasaa niy mæni ghwøy va kwøma kwatanay, tsøgha pø ghwøy zhiniy mæni. Ma kala tsøghay, ta sækø dzee banti gærkøwa ghwøy tø pøtsa nzø va. ⁶ War ma kwøma nzee mbø falhwøy ti na ghwøy ya tsøgha nzøy, war kwøma nzana va, kala di zløba kwøma bønipø mbözli *Nikwølayitø va ghwøy. Njasa nzee va kala dee zløba gøla kwøma va kwørakwø.

⁷ Ma ntsa nza slømø vø ta fa kwømay, fø tø ghæci ghøn wözø ta kwøma di *Safø tsa Hyala dæwdew tsaa gøzanshi kaa mbözliy nøwra. Mbözliy dzaa søvørihi ka miydalaihiy, ta banavøshi kwal dzee nza ghøshi ngøli ya fø kwa tsa Hyala ta zømø. Fø dza ghøshi vaa ngøli ya nzøy, fø kwa bø piy kaa mbözli na» kø, pø gha kaa ngøshi, kø kaa ngøra.

Kwøma gøzø Yesøw kaa mbözliy nøw mbø mælmø Sæmirønø

⁸ A kø difa na: Tsasli kwøma dzee na ta gøzænna dzøti zliya, kaa *ndø kwal tsa Hyala tsaa ndøghwø mbözliy nøwra mbø mælmø Sæmirønø. A pø gha ngøciy: Vanta kwømaa søvøri mbø miy ntsaa gha shiy gwa'a gwa'a, zhini ghæci dzaa kørø shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mætiy,

mba'a zhakatiy mbə məti, mbə piy ghəci nana:
 9 «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa nza ghwəy
 mbə. E sənata ndərma kən ghwəy gwa'a. Ya
 tsəgha nzə kiy, ghwəy na ka shiy tərəŋw ni
 va Hyala. Kwəma gəgəzə nihwəti mbəzli va
 gəmgəm naa dzəkən ghwəyəy, gwa'a favee difa.
 Mbəzliy gəgəzə kwəma va vay, *ka Zhəwifə
 gə ghəy, kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na
 ghəshi kiw. Mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala
 na ghəshi. 10 Sana sənəzvay, ta sa ngəra'wə
 dza ghwəy, əntaa ghwəy dzaa hazləni ma. Ta
 kasaghwa nihwəti mbəzli mbə ghwəy dza ndə
 jaka tsa Hyalaa dzəghwa fərshina, ta nighə
 kwəma ghwəy. Ta sa ngəra'wə dza ghwəy dza
 mbə hi məŋ. Ma kiy, əntaa ghwəy dzaa zlay
 nəw kwal tsee lə nəfə kwətiŋ ya ə bəkwəŋwəy
 məndi ma. Ta ndaŋwəy piy tsa kərə ma dzee
 ka zhəmə ghwəy.

11 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə
 ghəci ghən wəzə, ta kwəma dī safə tsa Hyala
 dəwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Ma
 mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalehiy, ka dza
 ghəshiy məti kwa baka sədfaw» kə, pə gha kaa
 ngəshi, kə kaa ngəra.

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə
 məlmə Pergam*

12 A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta
 gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa
 ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Pergam.

2:9 2:9 2Kwər 6:10; Zhk 2:5; ndə jaka tsa Hyala: 3:9; 2Kwər
 11:14-15 2:10 2:10 Mt 10:28; 1Kwər 9:24-25 2:11 2:11 20:6,
 14; 21:8 2:12 2:12 1:16

Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza kafa'i tsa kikw kikw miy tsa, ka zəmə ya dza kwa namaɓa bəla ci və. ¹³ «Ghwəyəy, e sənay njasa nza pətsa nza ghwəy va ti sənzenva gwa'a. Pətsa nzəyəy ndə jaka tsa Hyala ka məni mazə tsa ci ti na sava. Ya tsəgha nzəy, mbə nəwra nza ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kwətɨj. Ya ghala vəghwə tsaa niy pəəsli mbəzli va Antipasə, ntsaa niy ni va ndə nəwɲa nzee, kə kwa kwəma mbəzli gwanashi mbə məlmə ghwəy, tə pətsa nza ndə jaka tsa Hyalay, niy zlara ghwəyəw.

¹⁴ Ma nanzə ya tsəgha kiy, a nahwəti kwəma tɨba mbə nzəy tsa ghwəy, kala dɨmee: A nihwəti mbəzli mbə ghwəy, ka nəw kwəmaa niy bəni *Balam va kaa mbəzli kwatəɲa. Balam tsa vay, ghəci niy bənanavə na kaa Balakə njasa ka na məni ta mbəə ngadambə mbəzli ka *Izərayel dzəmbə məni *kwəma jikir na. Dza na ki mba'a ngadambəshiy dzəmbə zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, mba'a dzəmbə məni ghwərghwər. ¹⁵ Dɨbay, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwərakwə ka nəw shi bənipə mbəzli *Nikwəlayitə va. ¹⁶ Ava va tsəgha, mba'a pə ghwəy dɨ kwəma yay, ə pə ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee dzəmbə ghwəy kwa kwəma jəw ta zamti mbəzli va, lə hwa kwa badəkwəə səvəri mbə miy tsee va.

¹⁷ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə

2:14 2:14 2:20; Bəla 24:25; 25:1-3; 31:16; 2Pi 2:15 **2:17** 2:17
Cem 78:23-25; Zhj 6:48-51; hakwə: Zak 3:9; yəwən slən: 3:12;
Ezay 62:2; 65:15

tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dēwdēw tsa gəzə kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi mbə kwəma vay, ta banavəshi shi zəmə mbələy Hyala dzee. Sa kee dza dibay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa pay tsa, sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa va. Slən tsa vay, ndə tifa dzaa sənay kala war ntsa bāncim va ngəciw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir

¹⁸ A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzənaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Tiyatir. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə Hyala, ntsa tsə mətəhi ci birəw birəw nja ghwə. Ma shidshid ci na, ka mbərə nja tsahi bənba 'war səvəri ni mbə gəzla.

¹⁹ «Ghwəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a. E sənay njasa dī ghwəy mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa ghwəy kwəma. Ya njasa jahambəvanwəy ghwəy va mbə ghərada sləni yay, cəke' sənayee. Sləni ghəra ghwəy sənənvay, e sənay tərənwbə ghənzə na kən na kwatəna.

²⁰ Ma ya tsəgha nzə kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dīmee. Kwal tsa banavə ghwəy va kaa mali nə məndi va Zhezabel, kə məndi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə ghwəy, ka bananshi kwəma dzərvə dzərvə

na kaa mbəzliy ghəradfa sləni, ta mbə ghəshiy məni ghwərghwər, ka zəmə dafa mbəriy, ava kwəma dimee. Maliy gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvəə slaslanjwəy na. ²¹ Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa titihwə va kwəma nzə va jikir na, a ghənzə zhəghəti nzəy tsa nzə, pən na, dī zlay məni ghwərghwər tsa nzə vaw. ²² Ma njana mənira na tsəgha nee kiy, avee taa sləvati tə pi, war sləmahə dza naa nza tə gəzliy həni, ka sa ngəra'wə tərənʷ. Mbəzli ka na vaa məni ghwərghwər tsa nzə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza ghəshi tərənʷ kwərakwə. War ghəshi dza naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va, mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi. ²³ Ta bakwamti ndərazhi nzə dzee dza gwanashi dība. Ta mbə mbəzliy nəwra gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata kwəma təkə ndə ngəri, lə na dī na mbə nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy gwananʷəyəy, ta nganʷəy zhəmə ghwəy dzee, kwətīj kwətīj tsa ghwəy, njasa dza naa nza ge'i ge'i lə kwəma məniti ndə.

²⁴ Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tiyatirəy, zləbavə nəw gəla shi jikirkir ni va bənipə mali va ghwəyəw. Ma shi nə mbəzli va va: “Shi *ndə jaka tsa Hyala mbəmbə ni” kə ghəshiy, zləbavə niva shiy ghwəyəw. Na na ghwəyəy, nahwəti kwəma dzee gəzanʷəy məni nzə tība gar dalinʷəy ghwəyəw. ²⁵ War garə pə ghwəy garənʷəy tə kwəmee wəzə wəzə mbə nəfə tsa ghwəy, ka nəw wəzə, pa' fəca vici dzee zhiniy zhəghəvaa zhəkə.

²⁶ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ka kərkamti lə nəw kwəma dfee vay, ta məntishi dzee ka mezhizhə kən mbəzli gwa'a gwa'a.

²⁷ Dikə tsa ndara Dirə vay, ghəci na sa dzee ta bənavəshi kwərakwə. Mezhizhə ghyanakə ghyanakə ni dza ghəshiy nza. Ta 'yapamti mbəzli dza ghəshiy dza, njasa ka mənđi vaa 'yapə imbə kwakwa. ²⁸ Kee dza dibay, mba'ee bənavəshi sasərkwə kwa kəđi pi.

²⁹ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma đi *Safə tsa Hyala đewđew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

3

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Sardə

¹ A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəliy nəwra mbə məlmə Sardə. Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza *Safə tsa Hyala tsa mbərfəŋ tsa və, mba'a sasərkwəhi mbərfəŋ ni va mbə dəvə ci: «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy kwəmavə piy pəzli ghwəy kwa kwəma mbəzli, mbalaa mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəy ki. ² Ma pə ghwəy məntiy, fərgəhəŋwəyəm, a ghwəy jihəkəvaŋwəy ta bənta bərđi kaa naa tərəmbəta va bəla vəgha ghwəy. Vantaa ghənzə kərniiy mətita. Sa nzanay e nata njasa nza sləni ghəra ghwəy. Mənta na kwaakwa

kwa kwəma Hyala yaw. ³ Va tsəgha, wəzəba zəzəvə ghwəy na, njasa niy favə ghwəy kwəma Hyala kwatəna, lə njasa niy zləbavə ghwəy. Ma sa ka ghwəy zəzəvəy, nza ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, ka zhəghəti nzəy tsa ghwəy, mba'a ghwəy zlata məni *kwəma jikir na, ka nəw məni war njasa niy gha ghwəy vaa favə. Ma kala fərgħə pə ghwəyəy, ta səəkə dzee, ka dza ghwəy sənata vici dzee vaa səəkə tiw. War vətəghə, dza ghwəy nara yən tsahwəra, njasa ka ndə ghəli vaa səəkə dzakə ndə.

⁴ Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli tifa mbə ghwəy, mbə məlmə Sardə, kala hway kwəbənər shi ghəshi lə rəda. Na niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi kwəbənər tezlezl tezlezl ni va, ma nza ghəy dza li shi kwa zəərə kwətin na. ⁵ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta panakənsi kwəbənər tezlezl tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee banti tsa shi slən kwa zliya tsasliti məndi slən tsa mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kədi ma ya njaabaw. Ma sa dzee nza kwa kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay, ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: “Mbəzlee na shi ni” pən taa ni.

⁶ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di *Safə tsa Hyala dēwdew tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə

məlmə Filadelfi

⁷ A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa dəwdew tsa katarj tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki mazə *Davitə mbə dəvə ci. Mba'a kə ghwənamti piy, tsahwəti ndə tība gar kalayəw. Mba'a kə kalay ba na, ndə tība gar ghwənamtiw. ⁸ «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərçi nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy ya tsəgha nzəy, war mbə dī fəti ghwəy ta məni kwəma gəzanwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri ghwəy kwa kwəma mbəzli: “Mbəzli Yesəw nza ghəy” pə ghwəy. Avee ghwənamtəwəy miy pi. Ndə tība mba'a taa mbay kalayəw.

⁹ Ə gəzanwəy ya, ta məni nihwəti shiy dzee kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəy, mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala va. Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzee lə bərçi, nza ghəshi səəkə ta tsəfəkwə kwa kwəma ghwəy. Ta sənay dza ghəshi, e dīnwəy, kə ghəshi. ¹⁰ Avānay, ta səəkə dza ngəra'wə tsa tərənw tsaa dzəkən mbəzli tə hidī gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya tsamaba ci. Na na ghwəy, ghwəy shiy dīti fəti va vəya, mba'a ghwəy sə'wahwə kwəma njasa niy gəzanwəy ya vay, ta ndəghwətəwəy dzee va ngəra'wə tsa va.

3:7 3:7 Ezay 22:22; Mt 16:19 **3:9** 3:9 2:9; Ezay 49:23; 60:14
3:10 3:10 1:9; Lk 21:19; 1Kwər 10:13; 2Pi 2:9

11 Ndal tereer ta zhəghəvaaz zhəkəw. Va tsəgha, ə pə ghwəy kəsəvə kwəma favə ghwəy wəzə. Vantaa tsahwəti ndə dzaa zləghwəhwə zhəmə dzee va ta bəŋwəy, ghwəy miydałahi. ¹² Ma ntsaa dzaa səvəriy ka miydałay, ta mənti dzee ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmbaw. Kee dzay mba'ee dəhəti slən tsa Hyalee mba'a slən tsa məlmə nzə dikə na ti. Məlmə nzə vay, ghənzə na "Zherəwzalem 'war'war na". Hyala dza naa vələkəghwa səəkə mə ghwəmə. Kee dza dibay, mba'ee dəhəti tsee slən tsa 'war'war tsa tə ntsa va.

¹³ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzanši kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Lawədishe

¹⁴ A kə dibə na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanšaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Lawədishe. A pə gha kaa ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nə məndi *Amin, kə məndi slən tsa ci. Ntsaa ndəgha fəti karkar naa dzəkən kwəma mənti Hyala, kala dzərvə kwa miy ci ya jəw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a lə dəvə ci. ¹⁵ «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Ghwəyəy, jahambəvəŋwəy ghwəy dzəmbə slənee gar nə ya kwəram kwəram nza

3:11 3:11 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Zak 2:14 3:12 3:12 2:17; 14:1; 21:2; 22:4; Ezhek 48:35 3:14 3:14 1:5; 19:11; Zhŋ 1:3; 2Kwər 1:20

ghwəy pənəw. Zlata mənī nzə ghwəy gar nə ya rənīki nza ghwəy pənəw. Ava tsəgha mənīñwəy ghwəy. Jəw dəe ghwəy tivə nahwəti kwətiñ mbə, ka mənī nee kiw. ¹⁶ Ma njana mənīñwəy ghwəy bətəbətə, kala jihəva maa dzəmbə sləni, kala zlata mənī nzəy, ta təfəkəvəriñwəy dzee səvəri mbə miy tsee.

¹⁷ Ma pə ghwəy kaa na bərkə ghwəy mbə nefer ghwəyəy: “Ghəy na na ghəy na, gwa'a nza ghəy, a ghəy mənīñəy. Ka shiy tərəñw ni nza ghəy, nihwəti shi tərhashi ghəy tibaw” pə ghwəy. Mbalaa sənay ghwəy kiw. Ghwəy na shi barciəkəwə ni, gar zhanci hwər tsa ndə tə ghwəy. Ghwəy na ka ndərma. Dirīñ dirīñwəy nza ghwəy, zhini ghwəlefesli ghwəy dība. ¹⁸ Ava va tsəgha dəe gəzanwəy kwəma sana nee ki, ghwəy kə gar zləbati. Səkəm pavəm tsahi mbəzə rīñrīñ ni yəwamti məndi mbə ghwə vəya. Ma ghalaba kiy, ta mənīñwəy dza ghwəy ka mbəzli ka shiy tsərtsər ni. Ndim pavəm kwəbenər tezlezl tezlezl niy dzəkən ghən tsa ghwəy vəya ba, ta mbə ghwəy banti ha'wə tsa kən ghwəy, va sa nza ghwəy dirīñ dirīñwəy. Ka ghwəy dza dībay, pa' ghwəy pavə ghwə'i mətse vəya, ta mbə ghwəy nay pi. ¹⁹ Ma yən na neyey, nabə kee nabə ni ya mbəzli dəe kwəma shi, zhini ka i shi. Ma pə ghwəy mənī kiy, ə pə ghwəy tsatəra titihwə, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy, a ghwəy jihəva ta nəw kwəmee wəzə wəzə. ²⁰ Favəm, avanda məgarə miy dəgha,

3:17 3:17 'Wəzh 12:9; 1Kwər 4:8 **3:18** 3:18 6:11; 16:15 **3:19** 3:19 Fir 3:11-12; Ebr 12:5-6 **3:20** 3:20 Mt 8:11; Zhñ 14:23

mbə harŋwəy. Ma ntsaa favə gakee miy dəgha ci, dza na bəŋə'i ghwənamtəra dəgha ta mbee dzakəy, ta dzakə ghi tsa ci va dzee, ta dzaa nzəyŋəy li, ka zəmə shi zəmə ghəy li gwanəŋəy jakəjakə.

²¹ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ta banavəshi kwal dzee ta nzəy vəghee kwa gəzli mazə. Njasa nzee va mənəzəy tə pətsa kwətiŋ tsa ghəy lə Dirə sana kwa gəzli mazə ci, sa nzee miydala.

²² Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di *Safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

4

Njasa fə məndi dikəə dzəti Hyala mə ghwəmə

¹ Ma ləy hwəm kwəma gəzara na va, sa nə ya njə'wə, pənəy, kar tə miy dəgha ghwəni ghwəni mə ghwəmə. Ma fee ba na, məli ntsaa niy gəzara kwəma va, niy nza gaka məli ci, war we' gaka viy təlimə mbə gəzara kwəma difa, a kə na: «A Zhanj səmə tikə, e citəŋa kwəmaa dzaa zhiniy məniva ləy hwəm shi va» kə. ² War ghwəla na nza'jəw *Safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee tsəgha. Nighee na, gəzli nzəy mazə kwa mə ghwəmə tifa, mba'a tsahwəti ndə kwa mənəzəy. ³ Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka mbərə kyasə, nja shi ghaslə. Shi har məndiy «Zhasəpə, lə Sardəwan». Ma

gəzli nza na va kwa na, dəzlətsəbə ghənzə va bəriŋ. Bəriŋ tsa va na, tərəŋw ghəci təbə kwərakwə, ka mbərə njasa ka shi ghaslə vaa nza. ⁴ Dzəghwa dəzlətsəbə nihwəti gəzli gəzli mezhizhə bakə mətsekə fadəti tsəbay nava gəzli mazə diba. Dərasə dərasə dərasə pəhepəhir zhər bakə mətsekə fadəti mənəy kwa shi. Lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. War pəərə pəərə ghaa nay ghən tsa shi gwanashi lə shi pəərə ghən mazə məntim tə tsahi mbəzə. ⁵ Ma ge'i dzəghwa tə pətsa nza gəzli mazə va ti, tə jipəjipə tsa va na, war ə piy wampidi ka ndəməndəmə, ka dərəzli. Mbərfeŋ gərkəwahi tifa kwa kwəma nze, lə ghwə kwa shi, ngam ngam ngam. Gərkəwahi mbərfeŋ ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala va mbərfeŋ tsa mbə nze kwa kwəma nze. ⁶ Mba'a shiy tifa kwa kwəma gəzliy nze va, riŋriŋ, nja nighə məti, bəŋw ghəshi ndəba kwəfa dikə na, pə gha.

Zhini ba na, mba'a nihwəti shiy piy tifa fadə, tə jipə shi gəzli nza mazə va kwa, dzar vəgha bəla nze fadənata ghəshi. Ma shi va na, war mətəhi ghaa nighəma vəgha shi gwa'a gwa'a, dzəghwa kwa hwəm tsa shi lə kwa kwəma shi. ⁷ Ma pa shi va ndəə nighə shiy, tsa kwa taja va na, nja pa zhəl. Kwa baka na, nja pa məcar. Kwa mahkana na, nja pa ndə ngəri ghəci mbə kwəma ci. Ma kwa fadə na, nja pa zəlikə ghənzə

4:4 4:4 pəhepəhir zhər: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezlezl tezlezl: 6:11 4:5 4:5 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Səvəri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14 4:6 4:6 15:2; Ezhek 1:22; shiy piy fadə: 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Ezhek 1:5-12; 10:14

mbə zli tə ghwəmə. ⁸ Ya tsamaba ci mbə shi va gwanashi na, war lə bəkəbəkə kwanj kwanj kwanj və. Paf paf paf ghaa nashi ma bəkəbəkəhi va, va mətəhi, mbəba mbəba lə pərikə pərikəshi gwa'a. Ma ghəshi, ya hwəmba ki na, war mbə ha cəm havəghwə lə həvir gwa'a, kala dəkəva tifa, a kə ghəshiy ni na:

«Gha na Ndə sləkəpə, gha sa dəwdəwdəw tsa, gha na Hyalaa gwəramti tə bərçi.

Gha na Hyala ghala hidfi ghwəla ta ghava, gha sa tə ghwəmə sana, zhini gha saa taa səəkə ba» kə ghəshi.

⁹ Ava war tsəgha nzəyshi shi fadə ni va, mbə ha cəm ta fal Hyala mənəy va kwa gəzli mazə nzə, sa tə ghwəmə va ya pa' hwəmba. Ma cəm tsa ha ghəshi vay, ta fə bama, ka fə dikəə dzəti, mba'a ta mananta 'wəsa, ha ghəshi. ¹⁰ Ghala pətsa ka shi fadə ni vaa nza mbə ha cəm tsa va tsəgha kiy, ma pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va na, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghaa nashi ma, kwa kwəma ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ci, ka fal, ghəci saa piy ya pa' hwəmba. Mba'a ghəshi palamti məgapipi pəərə ghən shiy pələyshi kwa kwəma ci. A kə ghəshi na:

¹¹ «A Ntsaa sləkəņəy, a Hyala ghəy, gha na saa məninaa ndə bərçi kən shiy gwanashi.

Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti gha, ka ha'wə tə gha.

Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaba.
 Lə di gha ngatishi gha.
 Gha zləbavə na nza ghəshi tifa» kə ghəshi.

5

Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala

¹ Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee nata zliya pəerə pəerə ta dəvə kwa bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya va na, tsasli tsasli ghənzə mbəba mbəba lə pərikə pərikə gwa'a. Mba'a məndi nahay lə dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə mbərfəŋ tiy, nahay. ² Nighee na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə ghəci zlanjlanj, a kə na: «Wa ntsaa taa məniy gar balamti dimə tə zliya naa ghwənamti kia?» kə. ³ Ma ki na, ndə tifa ya kwətiŋ, ya məba mə ghwəmə, ya tikə tə hidfi, ya mbə mbəzliy bəkwəshi, gar balamti dimə va, ka ghwənamti zliya vaa nighəti pətsa mbəba kiw. ⁴ Ma sa nay mee ndə kala tifa ya kwətiŋ, ta ghwənamti zliya va na, tapə yən dzəmbəra mbə wahə.

⁵ Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ ngəra mbə pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va na: «A Zhanj, tawa wahə gha tay? Nighətima, a ndə tifa. Slən tsa ciy: “Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy mazə *Davitə”. War ghəci na saa məniy miydala, gar balamti dimə mbərfəŋ na va tə zliya, ka ghwənamti, ta nighə pətsa mbəba» kə.

⁶ Ma zhinee nighə ki na, zəghwə təmbəkə tifa məgarə kwa jipə gəzli mazə. Tə jipəjipə pəhepəhir zhər va, lə shi fadə ni va piy. War ma ndəə nighə zəghwə təmbəkə tsa va na, war njasa niy səəkəm pəəsləhwə. Mbərfəñ təlimim, mbərfəñ mətəhi və. Ma shi mbərfəñ ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala mbərfəñ tsa ghwənay naa dzəti hidī, ya pa' kwəmafa. ⁷ Dza zəghwə təmbəkə tsa va mba'a madīy, mba'a dzaa bəvə zliya va ta dəvə kwa bəzəmə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki. ⁸ Ma sa bəvə zəghwə təmbəkə tsa va zliya va na, dzəghwa shi fadə ni va piy, ghəshi lə pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va mba'a ghəshi tsətsəfəkwəshi kwa kwəma ci. Lə gəzəpəlihi ta dəvə shi. Mba'a həlepipi məntim tə tsahi mbəzə gyadə gyadə hililiñəə zən nja 'wərdi ti shi. Hililiñəə zən va nja 'wərdi nay, ghənzə na cə'wə cə'wə mbəzli Hyala. ⁹ Dza ghəshi ka ha cəm tsa 'war'war tsa, a kə ghəshi na:

«Gha na saa məniña gar bə zliya na ta balamti
dimə ti va,

ka ghwənamti.

Sa nzanay, a məndi pəəslitəña,

mba'a gha mbaranakə mbəzli kaa Hyala

lə miymiy gha va shikəshi.

Ya mbə takə ka wa na ghəshi,

5:6 5:64:6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhñ 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfəñ: 4:5; Zak 3:9 5:7 5:7 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1 5:8 5:8 8:3-4; Cem 141:2; gəzəpəli: 15:2 5:9 5:9 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1

ya kwøma ka waa gøzø ghøshi,
 ya mbø hwølfø ka wa na ghøshi,
 ya søøkø tø hidfi ka wa søøkø ghøshiy,
 cøke' mbaranakøshi gha.

¹⁰ Dza gha mba'a gha zhøghøtishi
 ka ni gha mbøzli sløwa gha.
 Dzøghwa mbøer gha mbøerøtishi
 ka hwølfø mbøzli ka mazø,
 *ka ta Hyalaa ghøra sløni kaa Hyala ghwømmø,
 mba'a ta møni mazø taa nzaa dzøkøn mbøzli tø
 hidfi» kø ghøshi.

¹¹ Zhinee nighø ßa na, ka kwal Hyala mbø
 gaka tifa. Ðan tsa shi na, mba'a mønti gar
 bøløkwø bøløkwø bøløkwø ðan kala gar mbay
 ndøø mbøramtishi, døzløtsøßø ghøshi tsøbay
 gøzli mazø tsa va, ghøshi lø shi fadø ni va piy,
 mba'a pøhepøhir zhøer bakø møtsøkø fadøti ni
 va. ¹² Ka ha cøm ghøshi zlanzlan, a kø ghøshi
 na:

«A zøghwø tømøkø tsa niy pøøsliti møndi tsa,
 gha na saa mønija ndø børci, køn shiy
 gwanashi.

A gha mønija gar nzaa ndø sønata kwøma,
 gar nzaa ndø shiy, lø gar nzaa ndø børci.
 Gar ha'wø ndø ya tsamaba ci tø gha,
 ka fø dikøø dzøti gha, ka falja» kø ghøshi.

¹³ Ma zhinee fa ßa na, shi ngati Hyala mø
 ghwømø, lø ni kwakø tø hidfi, lø ni kwaba kwa
 hidfi, lø ni mbø yam, gwanashi mbø ha cøm, a kø
 ghøshi na:

5:10 5:10 1:6 5:11 5:11 ndø kwal tsa Hyala: Zhøwbø 1:6;
 Dani 7:10; Ebr 12:22 5:12 5:12 4:11 5:13 5:13 Cem 150:6;
 Flp 2:10

«Fal ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ci,
ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va
ghwəmmə.

Ha'wə ghwəmmə ti shi.

Ghəshi na mbəzli nza bərçi və shi.

Fə shəndəkə ghwəmməə dzəti shi,

ya pa' hwəmba» kə ghəshi.

¹⁴ Dzəghwa shi fadə ni va piy: «Amin» kə
ghəshi zləbati. Ma pəhepəhir bakə mətəkə
fadəti ni va ghalaba na, mətəfəkwə gwanashi
kwa kwəma ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ci,
ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa va, ka falshi.

6

*Kwəma zəghwə təmbəkə tsa bali dimə tə
zliya pəərəti məndi va*

¹ Zhini, ma sa nə ya njə'wə pən na, zəghwə
təmbəkə tsa va madiy ta ghwəni zliya bəvə na
va. Dzəghwa na, bal balamti kwa taŋa nahə mbə
dimə mbərfəŋ na va niy nahati məndi. Mba'ee
favə tsahwəti sə kwətiŋ mbə shi fadə ni va piy
ndəməndəməy, ndəba dərəzli van ə pə gha: «Ca
səəkə» kə. ² Ma nighee na, gədəw tsa tezlezl tsa
səvəriy tifa, lə ndə mə dallə, mba'a rigi mbə
dəvə ci. Dza mba'a məndi panambə daghwəba
miydala mbə ghən ci. Dza na ka tərə kwəshəl
ghəci, ta zha ta məni miydala diba.

³ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti
kwa baka dimə nahati məndi va. Fee kwa baka
sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səəkə» kə.

⁴ Mba'a tsahwəti gədəw ghəməy səvəriy, lə ndə

mə dallə. Mba'a məndi banavə kafa'i tsa dikə tsa. Dza mba'a məndi banavə bərci ta həərə mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbəz ghəshi kwa jipə shi. Ka bəkwə ghən tsa shi, kala zərkə tifa.

⁵ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mahkana dimə nahati məndi va. Fee kwa mahkana sə ta shi fadə ni va piy fa na: «Ca səəkə» kə. Mba'a gədəw tsa ngərjəkəjəkə tsa səvəriy, lə ndə mə. Nighee na, ntsa mə va lə tasaw bərkə shiy ta dəvə ci. ⁶ Ma fee na, məliy gaka, war nja məli ndə ngəri səəkə mbə shi fadə ni va piy. Ma kə na: «A pə gha dzaa məniy, ma gəna ka ndəə kwəməvə tə sləni vəghwə tsa ci kwətinjəy, gar pavə ha tasaw kwətinjəy. Ma cikizl kə na, gar ta er kwətinj səfa. Ma na kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva taa nza caslakə ma» kə.

⁷ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa fadə dimə nahati məndi va. Fee kwa fadə sə ta shi fadə ni va piy fa na: «Ca səəkə» kə.

⁸ Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa səvəriy dallə ndə mə. Məti, kə məndi kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka mbəreketiy nza ti kwasəbə. Mba'a məndi banavəshi bərciy dzəkən nahwəti bəla hidī kwətinj, sa təhəvərihim fadə mbə. Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla hidī gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə zəlghwə ghəngən ghəngən, mba'a lə shəkəwədəshi.

⁹ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa cafa dimə nahati məndi va. Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bakwamti məndi tə mbərkə kwəma Hyala lə tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi

kwøma va kaa nihwøti mbøzli kala hazløni ma. Piy tsa shi va na, ta pøtsa ka møndiy fø shiy ti ta ta shi kaa Hyala ghøci. ¹⁰ Ka zlapø kwøma ghøshi zlanzlan, a kø ghøshi na: «A ntsa ghøy dikø tsa, gha na ntsa dewardew tsa, gha na ndø sla ngwøvø tsa katanj tsa. Va tsøgha døw ghøy, nighø, ndatsøma nza ghøy tikø kia? Hwøm bøkø gha basø ngwøvøø dzækøn mbøzli tø hidfi, a ghøshi kəsli kərhiy dzøghwa ghøy, sa bakwamtønøy ghøshi kia?» kø ghøshi. ¹¹ Dzøghwa møndi kaa ya tsamaða ndø mbø shi ki, mba'am ðanavø kwøbanj tsa tezlezl tsa. Ma kø møndi zløbanshi na: «Kadiwøm di, ndøghøtim jøw. Ðanj na nihwøti ngwarmøhinjwøy dza møndiy zhiniy bøkøwø tø mbøkø sa ghøra ghøshi sløni ta Hyala njasa nza ghwøy va kwørakwø» kø møndi.

¹² Zhini zøghwø tømøkø tsa va mba'a balamti kwa kwaña dimø nahati møndi va difa. Dzøghwa mba'a hidfi møykøðishi gwanashi, lø bøkci tøरणw tøरणw. Njø'wø pø gha kaa vici na, ndøða løkwøsa ngøri na pø gha ngøri tsa nzø, sa løvøta na. Tir na, ndøða miymiy pø gha ghøm tsa ci. ¹³ Ma sasørkwøhi tø ghwømø na, war ka kwøtøkwøtiy søkwaazøti hidfi, njasa ka ya daskwaa tøhøta ma vaa shikø søkwa mø daskwa, safø viy lø bøkci. ¹⁴ Gwøravø ghwømø tsøgha, bøtø zata, njasa ka ndø vaa paramti køshidfi. Dzøghwa møndi kaa dølegwigwi ghøshi lø hidfi dzar tø jipø yam gwa'a, mba'a møndi ðantishi

6:10 6:10 18:24; Cem 13:2-3; Nøw 32:43; Lk 18:7 **6:11**
6:11kwøbanj tsa tezlezl tsa: 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Ezay
61:10 **6:12** 6:12-13 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhøw 2:10; Mt
24:29 **6:14** 6:14 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12

tə pətsaa niy nza ghəshi. ¹⁵ Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja mezhizhə tə hidfi, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni, lə mbəzli ka ghi tərəŋw tərəŋw ni, lə ni nza bərçi və shi mbəzli tərəŋw, lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbə ləgwəhi dəlagwa, lə dzar ta hərəzli. ¹⁶ A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərəzli ni, ngəzlavam dzəkən ghəy, a ghwəy mbələyŋəy di. Nəghətaa mətse ntsa mənəy va kwa gəzli mazə nanəy, lə vantaa zəghwə təmbəkə tsaa bəti nəfə va dzaa nanəy. ¹⁷ Sa nzanay, a vəghwə tsa gar ci sati nəfə tsa shi ti mənəy, ta mənəi ngwəvəə dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tifa lə bərçi ghwəla mba'a dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

7

*Mbəzli 144'000 (bələkwə bələkwə mən bələkwə, mba'a fadə mətsekə fadəti ghən kən) fati Hyala lamba nzə ti shi, mbə mbəzli ka *Izərayel*

¹ Ma ləy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka kwal Hyala fadə, garə garə dza kwa bəla slərəpəpi hidfi fadanashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va na, mba'a ghəshi daməti safə tsa fadə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti hidfi, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi. ² Ma nighee

6:15 6:15 Ezay 2:10, 19, 21; 24:21 6:16 6:16 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 6:17 6:17 Zhəw 2:11; Nahwəm 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2 7:1 7:1 9:14-15; Zher 49:36; Dani 7:2

fa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala səəkəy kwa ghwəmə, dəmakə lamba Hyala kwa bəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma kaa nihwəti ni fadə ni va ka kwal Hyala, shi banavəshi Hyala va bərçi, ta ladamti shi tə hidfi, lə ni mbə yam gwa'a. ³ Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka lifi shi tə hidfi, ya ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətım, a ghwəmmə faghwa lamba Hyala kwa dəghanj kwəma mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala ghwəmmə» kə. ⁴ Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza dānj tsa mbəzli dza məndi va ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghanj kwəma shi gwanashi. Ma na dānj tsa shiy: Mbəzli bələkwə bələkwə mən bələkwə, mba'a fadə mətəkə fadəti ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka Izərayel na ghəshi gwanashi. ⁵⁻⁸ Mba'a məndi dzaa fati lamba Hyala tə mbəzli təravəm mbə takəhi mən lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli diwəy mən, mən lə bakə shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda, mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətali, mba'a sa Manase, mba'a sa Shimeyanjw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a sa Zabəlanjw, mba'a sa *Zhezhefə, mba'a sa *Benjzhamenj. Tsəghaa takəhi fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaba takəy, mbəzli diwəy mən, mən lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

Vərəm tsa basəy səəkə mbə hwəlfə mbəzli

7:3 7:3 9:4; 14:1, 3; 22:4; Ezhek 9:4, 6 7:4 7:4-8 14:1, 3; 21:12-13

tə hidfi gwanashi

⁹ Ma løy hwəm, sa nə ya njə'wə pən difa ki na, kar mətsee tə vərəm ndə ngəri tsa səkə ya kwəmaɓa na tə hidfi, ya kwəma ka waa gəzə na, ya hwəhwə ka waba na, ya hwəlfə ka waba na. Kala gar mbay ndəə ɓəlati dɔŋ tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbɛŋer tezlezl tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi.

¹⁰ Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy, war Hyala ghwəmmə va mənəy kwa gəzli mazə nɛ, ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə mbəzliy mbəlītəmmə na na ghwəmmə» kə ghəshi. ¹¹ Ma ka kwal Hyala gwanashi na, war gar gar gar ghəshi garəshi, dəzlətsəɓə ghəshi tsəbay gəzli mazə, lə shi pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va, mba'a sa shi fadə ni va piy gwa'a. Dzəghwa, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, nzəŋw, nzəŋw, nzəŋw kwəma shi mbə hidfi, kwa kwəma Hyala, Ka fal ghəshi, ¹² ma kə ghəshi na:

«*Amin, tsəgha na katan, Hyala ghwəmməy, ghənzə na Hyala kwa fal məndi pa' kwa ndimndim,
ghənzə na Hyala shəndəkə na,
kwa sənata kwəma, lə bərɛi və tərəŋw.
Mananta 'wəsa ghwəmmə, ka ha'wə ti.
War ghənzə na Hyalaa mənə mazə pa' kwa ndimndim.

Amin» kə ghəshi.

¹³ Ma kə tsahwəti ndə kwətinj mbə pəhepəhir zhər bakə mətsekə fadəti ni va ngəra na: «A zəghwee, mbəzli njaa ni na ni nza kwəbejer pay pay ni ni kən shi mbə mbəzli ni baya? Sənay gha nda kwəma səəkə ghəshi na?» kə. ¹⁴ Ma pən ngəci na: «A Ndə sləkəra, a kwəma sənatee mbə kwəma va, kala war gha na saa dzaa sənay kia» pən. Ma kə ngəra na: «Ma mbəzli nashi gha niy, ghəshi na mbəzliy garəshi lə bərçi kwa kwal Hyala mbə ngəra'wə tsa tərəjw tsa səəkə kən shi ta kwəma Hyala. Kwəbejer kən shi va tezlezl tezlezl ni nashi ghay, ə yabantishi ghəshi mbə miymiy zəghwə təmbəkə tsa Hyala va shikəshi. ¹⁵ Va tsəgha nza ghəshi gar gar kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, ya hwəmfa nzə. War ka ghəra sləni ngəta mbə ciki tsa nzə, havəghwə lə həvir gwa'a. War mbə ndəghwə shi ntsa mənəy va kwa gəzli mazə ki. ¹⁶ Ma ghəshi nashi kiy, ya ma, ya ndir na, ka zhini naa ghəranshi ghwəlaw. Ya viciy, ka dza naa mbərə ta ndindishi ghwəlaw. Nihwəti shiy tifa dzaa ndindishi, ka sanshi ngəra'wə ghwəlaw. ¹⁷ Sa nzana, ma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va kwa jipəjipə gəzli mazəy, ghəci dza naa ndəghwəshi. Ta pəməghəshi dza naa dzəməy yaməə bəpə piy. Ka Hyala dza na, mba'a sadamti wahə kwa mətse shi» kə.

7:13 7:13 6:11; 7:9 7:14 7:14 1:5; 22:14; Cem 51:9; Dani 12:1; Mt 24:21 7:15 7:15 21:3 7:16 7:16 Ezay 49:9-10 7:17 7:17 5:6; 21:6; Zhj 10:10, 11; Ezhek 34:11-16, 23-24; sadī wahə kwa mətse: 21:4; Cem 126:5-6; Ezay 25:8

8

Zəghwə təmbəkə mbə bali kwa mbərfaṇa nahə dimə

¹ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a bal-anti kwa mbərfaṇa dimə nahati məndi va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa pətsa tə ghwəmə tsəgha, dekədəkədəkə nzəyəy. Gar minti mahkan mətəkə, kala favə gaka nihwəti shiy ndə ya jəw nzə.

² Ma nighee na, ka kwal Hyala garəshi mbərfeṇ kwa kwəma nzə, mba'a məndi ta tahanavəshi təlimim kwətiṇ kwətiṇ ngəshi.

³ Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkə garəy vəgha pətsa ngati məndi tə tsahi mbəzə, ta ndanta shiy ti kaa Hyala. Mba'a həlapə məntim tə tsahi mbəzə ta ndanta hililiṇə zən nja 'wərđi kwa kaa Hyala və ta dəvə ci. Dzəghwam dəṇ məndi tanaghwa hililiṇə dza na va ta ndanta kaa Hyala, a ghəci ndanta tə pətsa ka məndiy ndanta shiy kaa Hyala, kwa kwəma gəzli mazə nzə va, dzavədə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala gwanashi. ⁴ Sa madı inəghwə tsa hililiṇə va jakə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala va gwa'a ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va kwa kwəma Hyala ki na, ka dzəmə. ⁵ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a bəvə həlapəə niy nza hililiṇə va kwa, gyađə ghəci hənzəvə ghwə kwa, kwa pətsa ndanta na va shiy ti kaa Hyala. Sa hənzəvə na na,

8:1 8:1 Zak 2:17; Aba 2:20 **8:2** 8:2 təlimim: Zhə 6:4, 6; Mt 24:31 **8:3** 8:3 5:8; Səvəri 30:1, 3 **8:5** 8:5 4:5; 6:12-13; SləniTaH 16:12; Ezhek 10:2

dza na føyik, ndøghakøghwaa dzøti hidfi. War sa ndøghakøghwa na na, ghavø shiy tsøgha ka døræzli, ka ndømndømø, ka wampidfi. Mba'a hidfi gørgøreshi.

Njasa viy ka kwal Hyala tølímim

⁶ Ghalaba kiy, mba'a ka kwal Hyala mbørføn ni va, niy banavøshi møndi tølímim mbørføn ngøshi ta viyshi gwømantøvashi gwa'a ta viy shi ki.

⁷ Dzøghwa kwa taŋa *ndø kwal tsa Hyala tsa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø. Ma sa viyata na na, dza kar kwacakasla læ ghwø, mba'a miymiy, dzavødfø ghøshi shøkøkøghwavashi søøkø mø ghwømøø dzøti hidfi. Ma sa tøhøvørim hidfi mahkan mbø, dzøghwa nahwøti bøla kwøtiŋ, bærkidø ghønzø ndita. Sa tøhøvøri møndi føhi mahkan mbø difa na, mba'a nahwøti bøla shi kwøtiŋ ndita. Gwa'a gwa'a gwøzøn tsa nebøkø tsa ndantøvay.

⁸ Dza kwa baka ndø kwal tsa Hyala tsa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, dzøghwa møndi kaa nihwøti shiy, ndøba dølagwa dikø na, pø gha ngøshi, war ka tsø ghwø søvøri mbø shi, føyik møndi ndøghakøghwashiy dzøti kwøfa dikø na. Ma sa tøhøvørim høl tsa dikø tsa mahkan mbø na, dzøghwa nahwøti bøla shi kwøtiŋ mba'a zhøghøta ka miymiy. ⁹ Dzøghwa shiy piy mbø yam ge'i ge'i læ bølaa zhøghøta va ka miymiy, cøke' ghøshi bøkøwøshi kwørakwø.

Tsəgha kwambəwaler lidishi, ge'i ge'i lə bəla va kwərakwə fa.

¹⁰ Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, 'wakəvə sasərkwə dikə na, war ka tsə, baram baram baram ndəba ghwə tə shihwə pə gha, mba'a tərəkəvata səkə mə ghwəməə dzəti kwa mahkana bəla yam kwa həledemer lə mətəhi yam gwa'a. ¹¹ Slən tsa sasərkwə vay, «shi 'yaghwakə ni». Dzəghwa kwa mahkana bəla yam va sa təhəvərishi məndi mahkan mbə, 'yaghwakə ghwakə ghwakə, ghəshi mənishi. Mba'a mbəzli bəkəwəshi tərənʷ war sa sahəwə ghəshi yam va, sa nza ghwə'iy bəkəwə mbəzli mbə shi.

¹² Dza kwa fafa ndə kwal tsa Hyala tsa viy təlimə mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dza nahwəti bəla kwətiŋ mbə bəla vici mahkan, sa təhəvərim, mba'a shirkwəta. Tsəgha nahwəti bəla tir kwətiŋ sa təhəvərim mahkan mbə shirkwəta difa, zhini tsəgha nahwəti bəla sasərkwəhi kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə difa. War kwəsli ghaa nata ma kwa mahkana bəla va shi va gwanashi. Ka mbərə nahwəti bəla vici kwətiŋ havəghwəw. Ka mbərə na kar tir lə sasərkwəhi həvir kwərakwəw. Tsəgha.

¹³ Dzəghwa sa nə ya njə'wə pən na, kar tə zəlikə, dzəy tə ghwəmə, məba kərakə. Fee na, ghənzə mbə wa zlanʷlanʷ, a kə na: «Waa ngəra'wə, waa ngəra'wə! Avana y sanay mahkan

tərmbə nihwəti ka kwal Hyala, ta viy na shi təlimə. Ya wa ndə sa ka na viyata na ciy, ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən mbəzli tə hidfi tərənɟw» kə.

9

¹ Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma nighee na, sasərkwə tərəkəvata səəkə mə ghwəməə dzəti hidfi. Dza mba'a məndi banavə shiy ghwəni miy kə'wə tsa tədəm tsa va tərənɟw tsa ta dəvə nzə. ² Dza sasərkwə va, bəɟ ghwənəmti kə'wə tsa tədəm tsa va ki. Ma sa ghwənəmti na na, ghavə inəghwə tsəgha, takwəm kwəm kwəm səəməy kwaba. Ndəba inəghwə tsaa ndi və'i, pə gha. Dzəghwa na, nza'jəw, dəmbə'wəmti vici lə pətsa dzar tə ghwəmə ta gwa'a. Dzəghwa zhəmbəlbəmbəl pi mənii. ³ Dzəghwa jər vədəm tsahwəy səəmə kwa kə'wə tsa va, səvəri mbə inəghwə tsa va. Mba'a dzaa pəsləmbəvay mbə mbəzli tə hidfi. Mba'am banaghə bərçi ta ndindi mbəzli nja yiti. ⁴ Ma kə məndi kaa jər tsa va na: «A jər, mbala, ma sa ka gha tsəhəɟay, əntaa gha taa kwəfəghə nihwəti shi gəmshi ni nja gwəzən, ya fə, ya nimaɟa kəslifi shiy ma. War ndə ngəri, mbəzli kama lamba Hyala kwa dəghaɟ kwəma shi nahə nahə gwa'a tsəgha, pə gha dzaa sanshi ngəra'wəə» kə məndi kaa ngəci. ⁵ Nanzə kiy, banavə kwal məndi kaa jər tsa va ta bakwəmti

9:1 9:1kə'wə tsa tədəm tsa va tərənɟw tsa: 11:7; 20:1; Zhəwbə 26:6; 28:22; Lk 8:31; 2Pi 2:4 **9:2** 9:2 Ghava 19:28; Səvəri 19:18

9:3 9:3-11 Səvəri 10:12-20 **9:4** 9:4 7:2-3

mbəzli ghəciw. War ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzli, ge'i ge'i gar tir cifə banavə məndi kwal gwa'a tsəgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndə ghənzə nditi ndəy, war tsəgha na zhipə tsa shigə ci va ghəci nditi ndə.

⁶ Ghala tir tsa cifə tsa vay, ta dəw məti dza mbəzli tə hidiy dza. Ka dza mətuy bəshi kiw. Tərəŋw ghəshi taa maw məti na, ka hwəta məti taa nza və shi. ⁷ Ma pa jər tsa va ndəə nighəy, war ndəba gədewesli pahamti məndi ta dza ta mbəz, pə gha. Mba'a shiy mbə ghən shi nja daghwəba tsa məntim tə tsahi mbəzə. Ma pətsa mbə kwəma shi ndəə nighə na, war nja pətsa mbə kwəma ndə ngəri. ⁸ Ndəba shiti mbə ghən mi'i pə gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhəl. ⁹ Dzəghwa məndi kaa pətsa sati kwa hati shi mba'am pahamti lə shiy, nja rəbəci tsa tsati məndi tə tsahi. Ma ndəə fa gaka bəkəbəkəhi ci na, war njasa ka gaka məwtiti gədewesli vaa nza mbə mbahə shiy, ghəshi mbə diva ta mbəz. ¹⁰ Jər tsa vay, lə shigə na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigə yiti vaa nza. Lə shigə shi va dza ghəshiy ndindi mbəzli, ta sanshi ngəra'wə mbə tir cifə. ¹¹ Ma mazə tsaa sləwashiy, ghəci na ndə kwal tsa kə'wə tsa təfəm tsa va, tərəŋw tsa. Slən tsa mazə tsa va lə kwəma ka Ebərəy: «Abadəŋw». Lə kwəma ka *Gərekə na: «Apəliyəŋw». Ma dī slən tsa va gəzəy: «Ndə zapə na» dī na gəzə.

¹² Ava gwa'a kərəy kwa taŋa ngəra'wə naci ki.

Ghwëla na tsahwëti ngëra'wë bakë mbë sëäkë.

¹³ Dza kwa kwanja ndë kwal tsa Hyala tsaa viy tëlimë, mba'a viyata na ci tëlimë kwërakwë. Ma sa viyata nay, fee na, mëli ndëë gaka sëäkë dzar kwa bëla fadë na va të pëtsa ngati mëndi va kwa kwëma Hyala. Pëtsa vay, të mbëzë ngati mëndi ta ndanta shiy ti kaa Hyala. ¹⁴ Ma kë gaka mëli va kaa kwa kwanja ndë kwal tsa Hyala tsaa viyata tëlimë va ki na: «A ndë kwal tsa Hyala, mbala pëlashi nihwëti ka kwal fadë ni va pëhëti mëndi miy hël tsa dikë tsa va në mëndi, “Efëratë”, kë mëndi kaa slën tsa ci» kë. ¹⁵ Dzëghwa mëndi ki mba'am pëlashi ka kwal va. Ma ghëshi fadänashiy, Hyala niy pëhëtishi na, mba'a gwëmëyshi, ta ghëra slëni ghëshi të piya va, ge'i lë tir tsa va, zhini ge'i lë vici va, mba'a ge'i lë ler va diba. Slëni shiy: Sëäkë ta bëkwë nihwëti mbëzli të bëla kwëtij, sa tëhëvërishim mahkan mbë. ¹⁶ Nighee na, ka sawji dänj tërënjw sëäkëshi tiba më gëdëw më gëdëw. Dza mba'a mëndi gëzara dänj tsa shi. Ka sawji gar miliyanjw bëlëkwë bëlëkwë bakë ghëshi (200'000'000). ¹⁷ Ma yën mbë nighë shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gëdewesli, lë mbëzli lë mbëzli më shi. Ma mbëzli më shi va na, lë kwëbënjër rëbëci kën ghën shi. Ghëm ghëmshì të nahwëti bëla, të nahwëti bëla na, nja isl ghwëmë, ma të nahwëti bëla ba na, nja shamshama. Ma ghënedëmer gëdewesli va na, war nja ghën zhël. Ka sëvëri ghwë lë inëghwë, mba'a barëwdëw kwa miy shi. ¹⁸ Dzëghwa

9:13 9:13 8:3; Sëvëri 30:1-3 **9:14** 9:14 7:1; Nëw 1:7 **9:15**
9:15 8:7-12 **9:17** 9:17 Zhëwbë 41:10-12

ngëra'wë tsa mahkan tsa va sëvëriy mbë miy gëdewesli va, mba'a zamti nihwëti mbëzli të bëla hidfi kwëtiŋ sa tëhëvërishim mahkan mbë.

¹⁹ Gëdewesli vay, mbë miy tsa shi lë mbë shigigi shi na ni shi bërci ghëra ghëshi mbëzli li shi. Ma ndë nighë shigë shi va na, war nja shishi nja shishi, lë ghën lë ghën ti, li ka ghëshiy hëci mbëzli.

²⁰ Ma nihwëti mbëzliy tërëmbëshi kala bëkwëshi va ngëra'wë tsa mahkan tsa vay, ya tsëgha nzë na, tsa titihwë ghëshi kaa Hyala, ka zhëghëti nzëy tsa shiw. War ghwëlashi niy nza ghëshi mbë ki kihë hyeler shi, ka tsëfëkwë kwa kwëma mbëreketi ngati ghëshi të tsahi mbëzë, lë të tsahi bënba, ya ni fëditi mëndi të shëghwë, ya të hërezli. Gëla shi vay, shiy nay ma pi, kala favë ma kwëma, kala mbëë dza, na ghëshi.

²¹ Mbëzli va dibay, war ghwëlashi niy nza ghëshi mbë bëbëkwë mbëzli, ka mëmëni mbël, ka mëmëni ghwërhwër, ka ghëghëli shi mbëzli.

10

**Ndë kwal tsa Hyala sëkëy lë zliya jëwë ta dëvë ci*

¹ Zhini, sa në ya një'wë pën diba na, ndë kwal tsa Hyala tsa dibëdibë tsa mbë sëkwa sëkë më ghwëmë. Vëgha ci na, lë kwëlebi kën, mba'a bëriŋ pëerë pëerë dzar ta ghën ci. War ndëba vici pë gha pëtsa mbë kwëma ciy mbëerë. Ma shidshid ci na, nja ghani ghwë. ² Tasl ghëci

9:20 9:20-21 16:9; Sëvëri 20:13-15 **9:20** 9:20 Dani 5:4, 23;
Cem 135:15-17; Ezay 44:9-20 **10:1** 10:1 4:3 **10:2** 10:2 5:1;
10:8

kəsəvə zliya jəwə, ghwəni ghwəni ta dəvə ci. Dza na madə kədati səda kwa bəzəmə ci tə kwəfa dikə na, ma kwa zlebi ci na, madə tə hidfi. ³ Dza na mba'a ngwəmata lala zlanzlan, ndəba gaka wahə zhəl, pə gha. Sa ngwəmata na lalay, dzəghwa van mbərfəŋ ghəci dərəzliy, ta zləbanci lala ci va. ⁴ Ma sa kədita gaka dərəzli van tsa va na, mba'ee niy gwəmantəvara, ta tsasli kwəma gəzəkə na mbə dərəzli ci va. Ma fee na, məli ndə mbə gəzara kwəma səkəkə mə ghwəmə, ma kə na: «A Zhanj əntaa gha tsasli shi gəzəkə dərəzli van va ma, mbələyshi mbə nəfə gha» kə.

⁵ Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa niy nay ya va məgarə, mba'a nahwəti səda ci tə kwəfa dikə na, mba'a nahwəti tə hidfi, kaf kafata dəvə kwa bəzəmə ciy dzəta ghwəmə. ⁶ Ka zəmə fəla ghəci lə slən tsa Hyala tə ghwəmə ya pa' hwəmba. Saa ngati ghwəmə, lə hidfi mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mənti kwəfahi lə shi kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta məniva dza ghəshi, sənzanvanata. ⁷ Ma sa ka kwa mbərfəŋa ndə kwal tsa Hyala viy na ci təliməy, ma nza Hyala kərnə məni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na məni nzə. Njasaa niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta məni» kə.

⁸ Fee na, gaka məli niy favee vaa gəzara kwəma səkəkə mə ghwəmə, mbə gəzara kwəma dība, a kə na: «A Zhanj, mbala bə zliya jəw na va

10:3 10:3 Zher 25:30-31; 'Wəzh 11:10 **10:6** 10:6 Cem 146:6; Dani 12:7; SləniKY 4:24 **10:7** 10:7 22:6; Zher 25:4; Amə 3:7-8
10:8 10:8-10 Ezhek 2:8-3:3

ghwəni ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na nahwəti səfa ci, tə hidī nahwəti» kə. ⁹ Əŋkwa pən, mba'ee madīra, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va. Ma sa dəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkwə dza ghaa favə njəm njəm tsa nzə mbə miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəba tsəna gha taa favə kwa hwər gha» kə. ¹⁰ Dzee həŋ yən bəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəba mbəzəkwə yən favə mbə miy tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəba tsəna yən favə kwa hwər tsee.

¹¹ Dza ma kə məndi ngəra difa na: «A Zhanj, ta gəzə kwəma gəzəkə Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hidī dāŋ, lə dzəkən nihwəti hidī, lə mezhizhə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namaba ghaniy gəzə mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə məndi kaa ngəra.

11

Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va

¹ Dzəghwa məndi mba'am ndara gwələvə tsa ka məndiy bərkə shiy li ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə məndi ngəra na: «A Zhanj, mbala a gha dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa *ciki Hyala, lə pətsa ka məndi vaa fə shiy ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha bəlati njasa nza dāŋ tsa

mbözliy cə'wə Hyala mbəba. ² Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala banavəshi tsava pi kaa hwəlfəhi mbözli ghəngən ghəngən, ka ghəshi dzay, ka kəkədi məlmə Hyala dəwdəw na mbə tir fadə mətsəkə bakəti.

³ Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbenjer ka məndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza na, ka gəzə kwəmee kaa mbözli mbə vici bələkwə bələkwə mən lə diwəy bakə mba'a kwan mətsəkə ghən kən na va» kə. ⁴ Ma ka gəzə kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har məndiy «*Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma Ntsaa sləkə shi tə hidī gwanashi. ⁵ War mba'a kə ndəə pəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa miy shi, nza ghənzə zamti ka mböz shi. Ava war tsəgha dza mbözliy pəla mananshi jikirəy zashi. ⁶ Ma mbözli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa mbözliy, a bərçi taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə ghəci. A bərçi taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy dība. Ya hwəlfə tsamaba ngərə'wəy, a bərçi taa nza və shi ta bəkəə dzəti hidī, njasa dza ghəshiy dī.

⁷ Ma sa ka ghəshi kədāmti gəzə kwəma Hyala kaa mbözli kiy, ka saa dza səda tsaa səmə va

11:2 11:2 Cem 79:1; Lk 21:24; 42 tir: 12:6, 14; 13:5; Dani 7:25; 12:7 **11:4** 11:4 Zak 4:1-3, 11-14; Zhj 8:17 **11:5** 11:5 2Mezh 1:10; Cem 97:3; Zher 5:14 **11:6** 11:6 Səvəri 7:17-19; 1Mezh 17:1; Zhk 5:17 **11:7** 11:7 13:1-2; 17:8

səəkə kwa kə'wə tsa təfəm tsa va tərəŋw tsa dzay, mba'a pəsliy ti shi, ka mbəz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi. ⁸ War bəlahə bəlahə dza mbəreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikə tsa mbə məlmə dikə na va. Mbə pətsaa niy danwavəgha məndi va Ntsaa sləkə shi vəgha tsəm. «*Ezhipətə» ya «*Sədəm» kə məndi kaa slən tsa məlmə va kwa fir. ⁹ Ma mbəreketi mbəzli va vay, ta nashi dza mbəzli gwanashi dzaa tifa bəlahə bəlahə mbə vici mahkan mba'a reeta. Ya mbə hwəlfə ka wa na ndə, ya tə hidī ka wa səəkə ndə, ya mbə hwəhwə ka wa yakə məndi ndə, ya kwəma ka waa gəzə ndəy, war ta nashi mbəreketi mbəzli bakə ni va dza ghəshi. Ka dza ghəshiy zləba məndiy lashiw. ¹⁰ Tərəŋw dza mbəzli tə hidiy vəshishi, Ka ta shi zəmə, ka tsə, ka vəli, tə sa nzana mba'am bakwamti mbəzli bakə ni va. Sa niy nzana tərəŋwshi mbəzli va niy sanamiyshi ngəra'wə lə shiy niy məni ghəshi va.

¹¹ Ləy hwəm sa kərətə vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala mba'a viyanambə piy tsa nzə kaa mbəreketi mbəzli bakə ni va. Ma sa tsəhəy piy tsa va mbə shi na, mba'a ghəshi satishiy garəshi. Ya wa ntsaa nata nava kwəma na, mba'a her ci dzashi tərəŋw. ¹² Ma fa ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va satishi mbə məti na, məli ndə mbə gəzanshi kwəma zlanzlan səəkə mə ghwəmə, a kə na: «A mbəzli ni, ndim, səəmənəwəyəm tikə» kə. 'Wakəvə

11:8 11:8 Lk 13:33-34; Sədəm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipətə: Səvəri 3:16-19; 7:3-5 **11:10** 11:10 Zhj 16:20

11:11 11:11 Ezhek 37:9-10 **11:12** 11:12 2Mezh 2:11; SləniKY 1:9

ghøshi tsøgha, mba'a ghøshi kaføshi, ka dza-shiy dzømø ghwømø mbø timbøtimbø tifa kwa kwøma mbøzliy dī ma møtsø shi va. ¹³ Ghala vøghwø tsa va difa na, mba'a hidī ghati gørgø rø tø røŋw. Dzøghwa bøla kwøtiŋ mbø mølmø dikø na va, sa tøhøtim møŋ, mba'a ngangazlata. Ma ghala gørgø rø hidī vay, mba'a mbøzli bøløkwø bøløkwø mbørføŋ møtsøkø bøk wøshi (7'000). Ma niy bøk wøshi ma va mbøzli na, mba'a her shi dzashi tø røŋw. Mba'a ghøshi dzømbøshi mbø fal Hyala dikø na mø ghwømø.

¹⁴ A kwa baka ngøra'wø kødiy naci. Mbø søkø na kwa mahkana ngøra'wø kyanŋwkyanŋw.

*Kwa kørni *ndø kwal tsa Hyala viyata na ci tølimø*

¹⁵ Dza kwa mbørfanŋa ndø kwal tsa Hyala tsa viy tølimø, mba'a viyata na ci tølimø. Ma fee na, mølihi mbø gøzø kwøma lø børci lø børci søkø mø ghwømø, ma kø ghøshi na: «Nana kiy, a mbøzli tø hidī sønay, kar Hyala kwa sløkømmø ghøshi lø *Køristøw tsa tivø na sløkø na mbøzli, kø ghøshi. Mazø tsa shi vay, ta kwa ndimndim na» kø ghøshi. ¹⁶ Ma sa gøzamti mølihi va kwøma na, dza pøhepøhir zhø r bakø møtsøkø fadøti ni va, nzøyshi tø gizli gizli mezhizhø kwa kwøma Hyala, mba'a ghøshi tsøtsøføk wø shi kwa kwøma Hyala, nzøŋw nzøŋw nzøŋw kwøma shi mbø hidī, ka fal. ¹⁷ Ma kø ghøshi na: «A Hyalaa kwa sløkøpøø gwøramti tø børci,

11:13 11:13 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15** 11:15 4:11; Søvøri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwø r 15:24-28 **11:16** 11:16 4:4 **11:17** 11:17 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amø 4:13; 2Kwø r 6:18

gha na Hyala ghala hidfi ghwēla ta ghava,
zhini gha Hyala sana fa.

'Wəsaa mənina ghəy ta bərçi gha,
sa nzana mba'a gha fambə shiy mbə dəvə gha
gwa'a gwa'a,

ka məni mazə ghaa dzəkən shi.

¹⁸ Hwəlfəhi mbəzliy niy kamaa mbəzli ghay,
tərənɯ niy satiy nəfə tsa shiy dzəkən gha.
Nana kiy, a vəghwə tsa dza nəfə tsa gha
ta satiy dzəkən shi ti səkəy.

A vəghwə tsa dza gha ta basə ngwəvə tiy
dzəkən mbəzliy bəkwəshi səkəy.

Vəghwə tsaa səkəy vay,
mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə
kaa ka ghəra sləni gha,
mbəzli nja ka gəzə kwəma gha kaa mbəzli.

Mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə shi
kaa mbəzli gha dfi fəti va gha gwanashi difa,
ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə dikə ni gwa'a.
Ma na mbəzliy bəkwə mbəzli va tə hidfiy,
kərəp, dza ghaa zamtishi» kə ghəshi.

¹⁹ Ma sa kədishi ghəshi lə gəzə kwəma va
tsəgha na, 'wakəvə *ciki Hyala tsa dikə tsa
mə ghwəmə bən ghwənamti ghən tsa ci. A
*sərndəkə tsa fəy məndi shi *sla kiri tsa kar
Hyala lə mbəzli kwa niy nza mbəba. Ya wa
ndə nana ki na, mba'a nay wəzə wəzə. Dza
pi ka wampidi, ka ndəməndəmə, ka dərəzli.
Mba'a hidfi gərgərəshi. Tərənɯ kwacakasla
nzəməkəvata səkə mə ghwəmə.

11:18 11:18 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 **11:19** 11:19 4:5; 6:12-13;
8:7; 15:5; Zhəwbə 38:22-23; sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6

12

Kwøma mali ghøshi læ sa nja kælbø tsa

¹ Ma nighee ða na, nahwøti kwøma maðaña maðaña na tæzlita dzøy tø ghwømø. Nahwøti mali na sava tæzlita na. Kwøbanj tsa køn na, vici. Mba'a kæðati sæða nzø tø tir, mba'am mananavø salabiy miydala tø sasærkwøhi møn] læ bakø. ² Ma mali va ki na, læ hwær ghønzø vøghø ta ya. Ka kemahø ghønzø, ma sa zhanta zøghwø tærøn]w na, dza na ka wahø zlan]zlan].

³ Zhøghwa nahwøti kwøma maðaña maðaña na mba'a tæzlita dzøy tø ghwømø diba. Tsahwøti sø na sava tæzliy na, we' kælbø ghøci. Ghømøy ghøci, ava dikø tsa ci. Mbørføn] ghønødemer ti. Lø dzakwø mezhizhø læ dzakwø mezhizhø mbø ghønødemer ci va. Mba'a tølimum møn] mbø ghønødemer va. ⁴ Dzøghwa na læ shigø ci, mba'a pavø nahwøti bøla sasærkwøhi tø ghwømø kwøtin] sa tøhøvørishim mahkan mbø. Sa pavøshi na na, mba'a shøkøkøghwashiy dzøti hidì. Dzøghwa na mba'a sækøø garøy ndøkøwø ndøkøwø vøgha maliy kemahø va ta ya. Ta ndøghø sækwa tsa zøghwø nzø va. Sækway ma zøghwø vay, nza ðøhwøø ndahwø. ⁵ Dzøghwa mali va, baw yakø zøghwøø zal. Saa dzaa møni Mazø tsa ghyanakø tsaa dzækøn hwølfø mbøzli tø hidì gwa'a gwa'a. Ma sa nø na baw kø na, nza'jøw møn]di ðøhwø zøghwø vaa dzaa føy vøgha Hyala, ghønzø kwa gøzli mazø nzø.

12:1 12:1 Ezay 7:14; 26:17 12:3 12:3 tsahwøti sø wa'i kælbø:
12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24 12:4 12:4 Dani 8:10
12:5 12:5 19:15; Cem 2:9

⁶ Ma na mēmō nanzē ki na, mba'a hwētaa dzēmbē gamba. Mba'a nzēyta mbēba, tē pētsa gwēmanati Hyala ta nzēy ghēnzē ti. Dzēghwa ka ndēghwē Hyala, ka zēmanta shi zēmō, mbē vici bēlōkwē mēj lē diwēy bakē mba'a kwāj mētsēkē ki. (1'260)

⁷ Dzēghwa mbēz pizlē, ghay mē ghwēmō tsēgha ki, kwa jipē kar *ndē kwal tsa Hyala tsa dikē tsa mē ghwēmō, «Mishel» kē mēndi kaa slēn tsa ci, ghēshi lē sa nja kēlmbē tsa va. Ya wa ndē mbē shi na, lē ni ci mbēzli ta sēfa ci, lē ni ci mbēzli ta sēfa ci. ⁸ Dzēghwa ndē kwal tsa Hyala tsa har mēndi vaa Mishel, ghēshi lē ni ci va ka kwal Hyala, mba'a ghēshi bānavēshi bali kaa kar sa nza kēlmbē tsa va ghēshi lē ni ci va mbēzli. Kwērec ghēshi tēhēkēghwashi sēkē mē ghwēmō. Kala zhini ghēshiy kwēmavē pi gar nzēyshi ghēshi mēba. ⁹ Dza mba'a ghēshi ndēghakēghwa sa nja kēlmbē tsa va dikē tsa dzēti hidī. Ghēci na shishi tsa ndimndim tsa va hēhēarē mbēzli tē hidī gwanashi.«Mazē tsa hyeler» kē mēndi kaa slēn tsa ci. Zhini bā na: «*Ndē jaka tsa Hyala» kē mēndi kaa tsahwēti slēn tsa ci.

¹⁰ Ma fee bā na, mēli ndē mbē gēzē kwēma sēkē mē ghwēmō zlanjlanj, a kē na:
«Aya, nana kiy, a Hyala mbēlantēpē katanj!
Aa citēpē bērci mbē mazē tsa mēni na.
Avanay sēnzēnva kiy, a *Kēristēw ntsa

12:6 12:6 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260 vicihi: 11:2 12:7
12:7 Dani 10:13; Zhēwdē 9 12:9 12:9 20:2; Ghava 3:1; Ezay
14:12; 27:1; Lk 10:18; Zhj 12:31 12:10 12:10 4:11; 11:15; bē
fēti: Zhēwbē 1:9-11; Zak 3:1

tivə na cikəvəri dikə tsa bərçi ci kwərakwə ɓa.
 Sa nzana, ma ntsaa ɓanshi fəti va kaa
 nihwəti ngwarməhimmə,
 havəghwə lə həvir kwa kwəma Hyalay,
 a ghəshi ndəghakəghwa səəkə mə ghwəməə
 dzəti hidfi.

¹¹ Ma ngwarməhimmə vay,
 a ghəshi tədanakən kaa sa nja kəlbə tsa va.
 Sa nzana mba'a miymiy zəghwə təmbəkə
 shikəshi ti shi.
 Zhini mba'a sa gəzəhwə ghəshi kwəma Hyala
 kaa mbəzli.
 Mba'a ghəshi zləɓavə məndiy bakwamtishi,
 tə mbərkə kwəma va.

¹² Va tsəgha na ki,
 ma ghwəmə, ghəshi lə ni məɓa shiy gwanashiy,
 vəshi kə ghəshiy vəshi tərəŋw.
 Ma na hidfi ghəshi lə kwəfahi dikə dikə ni ti shi
 gwa'ay,
 a ngərə'wə kən ghwəy.
 Sa nzanay, tə ghwəy səkway ndə jaka tsa Hyala,
 lə nəfə lə nəfə tərəŋw.
 Sa nzana mba'a sənay
 ndal tərmbə vici nee kwəma ta kədīw, kə» kə.

¹³ Dzəghwa, sa sənay sa nja kəlbə tsa va.
 «Yənəy, ntsa ndəgha ndəgha tsa nzee səəkə mə
 ghwəməə dzəti hidfi nana» kəy, dza na maɗ
 maɗiy ta nəw maliy yakə zəghwəə zal va. ¹⁴ Ma
 dza məndi na, mba'a məndi ɓanavə bəkəbəkəhi
 zəlīkə dikə na kaa mali va, a ghənzə zli li
 shi, ta dzataa dzəmbə gamba, dzəti pətsa nə

va ta zəmanta shiy mēndi mbə piya mahkan mba'a reeta. Dza tēhwəl, sa nja kəlmbə tsa va tēhwəlata kwəfəghə mali va tē pətsa va ki. ¹⁵ 'Wakəvə shishi tsa nja kəlmbə tsa va mba'a vənəhwəkə yam səəkə ləy hwər ci, nja ghərakwəli kwasəbə mali va, ta mbə ghəshiy bəhwə. ¹⁶ Dzəghwa hidfi mba'a ghəshi yati mali va. Sa ghwənamtəvashi ghəshi, mba'a ghəshi samti yaməə səəkəshi va ləy hwər shishi tsa va gwa'a. ¹⁷ Dzəghwa ki, tərəŋw sa nja kəlmbə tsa va bəti nəfəə dzəkən mali va. Dza na mba'a zhəghətəvay, ta dza ta pa ghəshi lə ndərazhi mali va. Ndərazhi mali va va dza na ta pa li shiy, mbəzliy di fəti ta *kwəma pəhəti Hyala, mbəzliy nəw kwəma katanj na va gəzəkə Yesəw, lə nəfə tsa shi gwanay.

¹⁸ Dza sa nja kəlmbə tsa va ki, mba'a dzaa garəy miy kwəfa dikə na.

13

Kwəmaa dzəkən Shəkwadəshi bakə

¹ Zhini, ma nighee bə na, tsahwəti saa dza səda səəməy kwa kwəfa dikə na. Mbərfəŋ ghənədəfemer və, mba'a təlimim mən dzəmdzəm mbə ghənədəfemer ci va. Ma təlimim mən ni va gwanashi na, war lə dzakwə mezhizhə lə dzakwə mezhizhə kwa ghən shi. Dzəghwa mba'a mēndi tsatsaslati kwəmaa tsəərə Hyala dzar tē ghənədəfemer va gwanashi. ² Ma yən nay

12:17 12:17 6:9; 11:7; 13:7; Dani 7:21 **13:1** 13:1 kwəfa: Dani 7:3; saa dza səfa: 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20; Dani 7:3-8, 21, 25 **13:2** 13:2 2Tes 2:9

saa dza sɔɔa tsa va kiy, sɔ war we' dɔghwava ghɔci. Ma shidshid ci na, nja shidshid fawɔrɔ. Miy tsa ci na, nja sa zhɔl. Dzɔghwa sa nja kɔlmbɔ tsa va, mba'a banavɔ nici va bɔrci, lɔ mazɔ tsa mɔni na va, lɔ tsa ci va dikɔ tsa mɔni na dibɔɔibɔ tsa gwanay, kaa saa dza sɔɔa tsa va ki. ³ Ma yɔn nighɔ tsahwɔti ghɔn kwɔtin mbɔ ghɔnedemer mbɔrfɔj ni va tɔ saa dza sɔɔa tsa va na, war njasa niy sɔɔkɔ mɔndiy kɔslamti bɔzhehɔ mɔndi niy pɔɔslɔy zhini mba'a zhi tsa va kɔɔiy. Dzɔghwa mbɔzli tɔ hidɔ gwanashi, ka nighɔ nava kwɔma nja maɔaɔa, mba'a ghɔshi dzɔmbɔshi mbɔ nɔw saa dza sɔɔa tsa va ki. ⁴ Dza ghɔshi ka tsɔfɔkwɔ kwa kwɔma sa nja kɔlmbɔ tsa va. Tɔ sa nzana mba'a banavɔ bɔrci ci va kaa saa dza sɔɔa tsa va. Zhini tsɔgha ghɔshi tsɔfɔkwɔ kwa kwɔma saa dza sɔɔa tsa va. A kɔ ghɔshi na: «Wa na ntsaa dza vaa yɔmɔva lɔ saa dza sɔɔa tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbɔzɔti mbɔz li kia?» kɔ ghɔshi.

⁵ Dzɔghwa mba'a mɔndi banavɔ kwal kaa saa dza sɔɔa tsa va, ta mɔmɔni kwɔma fɔgɔ ci njasa di na. Ka tsɔɔrɔ Hyala. War tsɔgha ghɔci dzaa mɔmɔni mbɔ tir faɔɔ mɔtsɔkɔ bakɔ ti. (42) ⁶ Dzɔghwa na mba'a ghati gɔzɔ kwɔma, ka gɔzɔ *kwɔma jikir naa dzɔkɔn Hyala, ka sawa slɔn tsa nzɔ, lɔ pi tsa nzɔy na ti, lɔ mbɔzli mɔ ghwɔmɔ gwa'a. ⁷ Mba'a mɔndi zhiniy banavɔ kwal ta dza ghɔciy mbɔz lɔ mbɔzli Hyala, pa' ka dza ghɔciy zɔmanavɔshi bali. Dzɔghwa mba'a mɔndi zhiniy banavɔ kwal ta mɔni mazɔɔ dzɔkɔn hwɔhwɔ tsa

mbəzli tə hidfi gwa'a gwa'a, ya mbə hwəhwə ka wa na ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya tə hidfi ka wa səəkə ghəshi. ⁸ Ma mbəzli tə hidfi gwanashiy, ka tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səda tsa va. War mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi ghala hidfi ghwəla ta ghava kwa zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma na shiy tsəfəkwə ma kwa kwəma ci. Zliya nza slənedemer shi va kway, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va niy paslamtim na.

⁹ Ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dzee na ta gəzə: ¹⁰ «Ntsa bərkanati Hyala, ghay, kəsə kəsə dza məndiy kəsəhwəŋa na gha, kəy. Katanj dza məndiy kəsəhwə tsava ndə. Ma tsa bərkanati na, gha na na ghay, lə kafa'i dza məndiy pəəsliŋa kəy, war katanj katanj dza məndiy pəəsliti tsava ndə lə kafa'i. Ma ghənzə tsəgha kiy, wəzəba jihəva mbəzli Hyala na ta sə'wa kwəma, ka banavə nəfə tsa shi gwanay kaa Hyala.»

¹¹ Nighee ba na, tsahwəti kwa baka saa dza səda səvəriy mbə hidfi. Mba'a təlīmim bakə mbə ghən ci, war ndəba təlīmim gamə, pə gha. Ka gəzə kwəma ghəci. Ma məli ci na, nja sa kəlmbə tsa va. ¹² Bərciy nza va, va kwa taŋa saa dza səda tsa va na, ghəshi shi və kwərakwə. Ka məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ghəci kwa mətse tsa kwa taŋa va. Dza na mba'a 'yapambə mbəzli, lə shi tə hidfi gwa'a gwa'a mbə tsəfəkwə kwa

kwøma tsa kwa taŋa va saa dza sɔfa. Saa niy kəsłəyəm va bəzhehə, dzəghwa mba'a zhi tsa ci va niy kədiy. ¹³ Kwa baka saa dza sɔfa tsa vay, dfaŋ mənəhwə na shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ka naa dzay, mba'a bəkə ghwə səkə mə ghwəməə dzəti hidi, kwa kwøma mbəzli gwanashi ¹⁴ Ma sa nzana mba'a məndi banavə bərciy məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va kwa kwøma tsa kwa taŋa va saa dza sɔfa na, dza na tsəgha mba'a ngəɗəhwə mbəzli tə hidi. Ma kə kaa ngəshi ki na: «A pə ghwəy məntiy: Ngatim pa shiy war we' pa kwa taŋa saa dza sɔfa tsa va, ta fə shəndəkəə dzəti. Saa niy kəsłəy məndi va bəzhehə ya tsəgha nzə na, ka zhini ghəciy piy» kə. ¹⁵ Dzəghwa saa dza sɔfa tsaa gəzə kwøma va va, mba'a kwəmavə bərciy fanambə piy kaa pa saa dza sɔfa tsa ngati məndi va, we' tsa kwa taŋa va, pəkwa ka gəzə kwøma ghəci. Ma kwøma mənti na va tsəghay, ta mbə shi ngatim vaa bəkwa mbəzliy dzaa ɗi ma tsəfəkwa kwa kwøma shi. ¹⁶ Dzəghwa saa dza sɔfa tsa va ki, mba'a 'yapambə mbəzli gwanashiy dzəmbə tsasli lambaa dzəghwa dəghaŋ kwøma shi, ya tə dəvə kwa bəzəmə shi. Ya ndərazhi, ya mətikwəkwər, ya ka shiy, ya ka ndərma, ya mevivi, ya ni yaya ni mbəzli na, cəkə' 'yapambəshi mbə tsasli lamba va. ¹⁷ Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavə shiy naw, ka ɗələvə shiy naw, tsəgha. Lamba vay, slən tsa saa dza sɔfa tsa va na. Slən tsa vay, aa tsasli va lə bəla

13:13 13:13 16:14; 20:8 **13:15** 13:15-16 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4; Ezay 44:5; Dani 3:5 **13:17** 13:17 13:18; 15:2

shiy difa.

¹⁸ Ma kiy, zəzə tə mbəzli kwəma wəzə. Ntsa nza məhərli mbə ghən ciy, ta sənay slən tsa saa dza səfa tsa va va tsasliti məndi lə bəla shiy dza na. Bəla shi vay, slən tsa ndə ngəri na ghəshi: «Bələkwə bələkwə kwan mba'a kwan mətəkə kwanṭi ghən kən» na slən tsa va, sa tsasliti məndi lə bəla shiy (666).

14

Mbəzli Hyala mbə ha yəwən cəm, mə ghwəmə

¹ Nighee fa na, zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mə garə mə ghən kəlan tsa har məndiy «kəlan *Shiyanw». Ghəshi lə mbəzli tsaslanagh-washim va slən tsa ci mba'a slən tsa dəy kwa dəghan kwəma shi. Mbəzli vay, mbəzli bələkwə bələkwə mən, bələkwə mba'a fadə mətəkə fadəti ghən kən, na ghəshi (144'000). ² Ma fee na, məliy gaka səəkə mə ghwəmə, ndəba gaka yam kwa mədzerə yam, pə gha. Zhini gaka va difa na, ndəba dərəzli van, pə gha. Ma yən fa gaka məli va na, ka təbə fa nzə kwa sləmə, njasa ka məndi vaa yəməti zləba tsa gəzəpəlihi.

³ Ma mbəzli bələkwə bələkwə mən, bələkwə mba'a fadə mətəkə fadəti ghən kən shi ni va gwanashiy, gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə Hyala va, lə kwa kwəma shi fadə ni va piy, mba'a kwa kwəma pəhepəhir zhər va gwa'a. Dza ghəshi ka ha yəwən cəm.

14:1 14:1 22:4; kəlan Shiyanw: Ezay 4:5; Zhəw 3:5; 144'000 mbəzli: 3:12; 7:3-4 14:2 14:2 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25

14:3 14:3 4:4, 6; yəwən cəm: 5:9

Tsahwəti ndə tifa mba'a mbay hakə cəm tsa shi va, kala war ghəshi ghəshi mbəzli mbəərəkə Hyala va tikə tə hidī gwa'a tsəghaw. ⁴ Na nashi ghəshi niva mbəzliy, a ghəshi ndəghwəti ghən tsa shi dəwdew, səəkə ghəshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi kwa zəərə kwa zəərə ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa Hyala va, ya pa' kwəmaaba gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na nashiy, mbəzli kar Hyala ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va na ghəshi. Ghəshi na mbəzli mbəərəkə Hyala mbə mbəzli tə hidī. ⁵ Ma ghəshiy, səəkə dzərvəə səkwata tə miy shi ya kwətīnəw. Nahwəti *kwəma jikir na dzar kwa kabaka shiw.

Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan

⁶ Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar tə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala, dzəy tə ghwəmə məba kərəkə, ghəci mbə səəkə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na. Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na ta mbəzli tə hidī gwanashi. Ta gəzanshi ghəci kaa mbəzli tə nihwəti hidī ghəngghən ghəngghən ni, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya hwəhwə ka wa na gwa'a. ⁷ Dzəghwa ka gəzə kwəma ghəci kaa mbəzli zlanzlan, a kə ngəshi na: «A mbəzli tə hidī gwa'a! Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a vəghwə tsa dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy tsəfəkwə kwa kwəma

nzø. Ghønzø na Hyalaa ngati ghwømø læ hidfi, læ kwøfahi, mba'a møtsøhi yam gwanashi» kø.

⁸ Dzøghwa kwa baka tsahwøti ndø kwal tsa Hyala, mba'a tsahwøy tø søøbø tsa kwa taja va. Tapø ghøci mbø gøzø kwøma, a kø na: «Aya! Gwa'a na kwøma, ngazla ngazla na mølmø *Babilanᵛ dikø na va. Waa ngazla ngazla na. Ghwørg hwør tsa mbø mølmø Babilanᵛ dikø na vay, cøke' pøslambøvay naa dzømbø hwølfø mbøzli tø hidfi gwa'a gwa'a. Aa ghivøri mbøzli læ ghwørg hwør tsa nzø va, njasa ka tay vaa ghivøri mbøzli» kø.

⁹ Nighee ða na, tsahwøti kwa mahkana ndø kwal tsa Hyala tsahwøy tø søøbø ni bakø ni va 'waa søkø. Dza na ka gøzø kwøma zlanᵛlanᵛ, a kø na: «Ya wa ntsaa tsøføk wø kwa kwøma kar saa dza søða tsa va ghøshi læ pa ci va ngati møndi, dzøghwa mba'a møndi tsaslanaghwa lamba ci, ya kwa døghanᵛ kwøma ntsa va, ya tø dövø ciy, ¹⁰ ta sa ngøra'wø dza na va Hyala tøranᵛ. Ka dza naa møni zhøhwør ti ya ce' tsøtsøw, sa nzanay, tøranᵛ satiy næfø tsa nzø. Ya wa ntsaa tsøføk wø kwa kwøma saa dza søða tsa vay, war ta sah wø ngøra'wø dza na mbø ghwø, læ mbø barøwdøw, kwa kwøma ka kwal Hyala dewardew ni mø ghwømø, læ kwa kwøma zøghwø tømbøkø tsa Hyala va. ¹¹ Ma inøghwø tsa ghwø sa ghøshi va ngøra'wø mbøy, war mbø takwø sø dza naa nza ya pa' hwømba. Mbøzliy tsøføk wø hwø tsøføk wø va kwa kwøma saa dza

14:8 14:8 17:2; 18:2 14:9 14:9 13:15 14:10 14:10 15:7; 16:1, 19; 19:20; Ghava 19:24; Cem 11:6; Zher 25:15; Ezhek 38:22; Mt 25:41 14:11 14:11 19:3; Ezay 34:10

səda tsa va lə kwa kwəma pa ci va ngati mēndi, mba'a mēndi tsaslanatishi lamba ciy, ka dza ghəshiy kwəmavə dəkəva tēpəw. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə sa ngəra'wə, havəghwə lə həvir gwa'a» kə.

¹² Ma na mbəzliy dī fəti ta *kwəma pəhəti Hyala, mbəzliy nəw Yesəw lə nəfə tsa shi gwanay ghəshi mbəzli Hyalay, ə kə ghəshiy sə'wa kwəma.

¹³ Ma fee ɸa na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na: «A Zhanj ɸəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋa: Ghava na sənzənva, pa' ka dzar kwa kwəmay, mbəzliy zləɸavə kwəma Ndə sləkəpə, ka nəw ghəshi lə ghəra sləni pa' ka bəkwəshi mbəy, mbə vəshi dza ghəshiy nza» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, ma kə *Safə tsa Hyala kaa zləɸa kwəma va na: «Yi kataŋ, tsəghaa nava. Gwa'a kədanti ghəshi sləni shi, ta dəkəva dza ghəshi va sləni ghərahwə ghəshi va tərəŋw na. Sa nzanay, mbə ci na sləni ghərahwə ghəshi va, mbəzli wəzə ni na ghəshi» kə.

Njasa dza ka kwal Hyalaa kərə shi tə hidī

¹⁴ Zhini sa nə ya njə'wə pən dīɸa na, kar tə zhamakwa kwəleɸi dzəy tə ghwəmə zləlahə. Təzlezlezlezi ghaa nashima. Dzəghwa mba'a tsahwəti sə dzəy tə zhamakwa va mənəzəy war we' ndə ngəri, mba'a daghwəba miydala tsa məntim tə mbəzə mbə ghən ci. Mba'a mbetə ta dəvə ci, ka zəmə mbetə tsa va.

14:12 14:12 13:10 14:13 14:13 1:3; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7, 14;
Ebr 4:9-10 14:14 14:14-20 Zhəw 4:13; Mt 13:39-40 14:14
14:14 1:7, 13

¹⁵ 'Wakəvə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tifa bələhwətə səvəriy mbə *ciki Hyala. Tapə ghəci ta gəzanci kwəma zlanzlan kaa ntsa mənəy va dzəy tə zhamakwa kwələbi, a kə ngəci na: «A ntsa lə mbetə tsa, ə pə ghaa kəsli shiy nakəshi ni lə mbetə tsa gha va. Sa nzanay, a vəghwə tsaa məni shiy səəkə kwamti mənuy. Ava gwa'a gwa'a nakamtəvashi shiy tə hidfi, gar kəsli ghəshi» kə. ¹⁶ Dzəghwa tsa mənəy va ndə dzəy tə kwələbi zhamakwa ki, tapə mbə kəsli shi tə hidfi lə mbetə tsa ci va. Dza na pəŋw pəŋw, kəslamtishi.

¹⁷ Nighee ʃa na, tsahwəti ndə kwal tsa Hyala səvəriy mbə ciki Hyala tsa mə ghwəmə va, mba'a tsa ci mbetə və kwərakwə, ka zəmə mbetə tsa va.

¹⁸ Zhəghwa tsahwəti ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy dza kwa pətsa ka məndi vaa fə shiy ti ta pəsanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndə kwal tsa Hyala naci kiy, ghəci sləwa na ghwə. Dzəghwa na ka gəzə kwəma zlanzlan kaa ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsaa zəmə va ta dəvə ci, a kə na: «A ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsa ta dəvə ci, ə pə ghaa slasla ya fəhi tə veher tə hidfi lə mbetə tsa gha tsa zəmə, sa nzanay, a ghəshi təhantəvashi gwa'a gwa'a» kə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fəhi tə hidfi, lə mbetə tsa ci va. Dza na mba'a ʃasəvə ya fəhi va, mba'a dzaa shəkaghwashu kwa tsə'wə tsa ka məndiy ʃasə shiy kwa ta ʃəsəshi. Sa satiy nəfə tsa Hyala va tsəgha məniti na tsə'wə tsa va. ²⁰ Ma tsə'wə tsa ka məndi vaa ʃəsə shiy kway, vəgha bəla niy fəy məndi, kala kama

mbə məlmə. Ma sa kədi məndi ya fəhi va ta mbə məndiy bəsə yam səvəri mbə shi ki na, dza miymiy səvəri mbə shi, war ka hwəə səmə, ka dzəy tə ngwəla nja ghərakwəli, ka dza kərakə, gar kiləwmetər bələkwə bələkwə mahkan (300). Tədfəm tsa həl tsa kəsliti ghəshiy, gar pa' tə bazli ndə kwa.

15

Njasa dza ka kwal Hyala mbərfəŋ, ta bə kwa kərnī ngəra'wə mbərfəŋ dzəti hidī

¹ Nighee dība na, nihwəti shiy təzlishi 'yahə'yahəshi dzəy tə ghwəmə, ka mənira maɗaŋa niva shiy tərəŋw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi mbərfəŋ. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngəra'wə kwətiŋ mbə dəvə ci. Ma ngəra'wer mbərfəŋ ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərnī ngəra'wer. Sa nzanay, li shi civa kwa kərnī bə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tə hidī.

² Nighee ɓa na, nihwəti shiy tība, riŋriŋ ndəba nighə məti, bəŋw ghəshi nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kabə kabə. Nighee na, mbəzli tība, mbəzliy mənishi ka miyɗalahi, sa niy zləba ma ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati məndi, zhini kalaa niy zləba ghəshi məndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi tə shi nja nighə məti ni va. Lə gəzhəpipir ta dəvə shi, sa tahanavəshi Hyala.

³ Dza ghəshi ka ha cəm tsaə niy ha *Məyizə ndə ghəra sləni tsa Hyala va. Cəm tsa va dibay, cəm tsa ntsa har məndi vaa «Zəghwə təmbəkə» na. A kə ghəshi kaa ha cəm tsa va na:

«A Hyala kwa sləkəŋəy, saa gwəramti tə bərçi
gwa'a gwa'a,
a ta sləni ghəra ghay, dikə na tərəŋw, wəzə na
tərəŋw,
ka taŋamti shiy gwanashi.

War lə kwal tsa nzə məni gha na gha kwəma, ya
hwəmba.

Ya hwəmbay, kwəma katan na sa məni gha diba.
Gha sləkə na hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi.

⁴ A Ntsaa sləkəŋəy, wa tsava ntsaa dza vaa ni:
“Gar hazləni nzee va gha neyew” kəa?

Kwəma səəkə tsava ntsaa dza vaa dī ma
fə shəndəkəə dzəti ghaa?

Tsava ndə tifa ya kwətīŋəw.

Sa nzanay, gha na sa cəwdcəw tsa kwətīŋa.

Ta səəkə dza hwəlfəhi mbəzli tə hidī gwanashi,
ta tsəfəkwə kwa kwəma gha.

Sa nzanay, a mbəzli tə hidī gwanashi

nata sləni ghəra gha njasa nza na lə kwal tsa
nzə» kə ghəshi.

⁵ Nighee ba na, *ciki Hyala tsa mə ghwəmə
ghwənantəyay. Mba'a ciki Hyala tsa tsati məndi
tə məgapa, niy fəy məndi shi *sla kiri tsa Hyala
lə mbəzli kwa mbəba. ⁶ Nighee na, ka kwal
Hyala mbərfəŋ ni va nza ngəra'wer mbərfəŋ

15:3 15:3-4 4:11 15:3 15:3 16:5-6; 19:2; 22:12; Nəw 32:4;
Cem 145:17; cəm: Səvəri 15:1; Cem 111:2; 139:14 15:4 15:4
14:7; Cem 86:9; 98:2-3; Ezay 2:2-3; Zher 10:6-7 15:5 15:5 11:19;
Səvəri 40:34; SləniKY 7:44 15:6 15:6 1:13; Dani 10:5

mbə dəvə shi, mbə səvəri, cidifidifidif, səəkə mbə ciki Hyala tsa va. Lə kwəbejer tərənʷ tərənʷ ni, tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. Mba'a məndi pəhəti kwəbejer va lə kanda tə mbəzə sar mbə hati shi. ⁷ Dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mbə shi fadə ni va piy, kwətiŋ kwətiŋ kwətiŋ ghəci tahananəshi həlepipi kaa ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, pəya' pəya' pəya' nəfə tsa Hyala ti shi, sa satiy naa dzəkən mbəzli. Hyala vay, mbə piy na ya pa' hwəmɓa. ⁸ Dzəghwa inəghwə takwəs kwəs kwəs səəkəy mbə bərɓi Hyala, lə mbə shəndəkə tsa nzə, paf ghəci təhay ciki Hyala. Shaŋ ndə kaa kwal tsa zħəmbəy dzəmbə ciki Hyala ghwəla ghala pətsa va. Pa' ghala pətsa dza ka kwal Hyala vaa kəɗamti məni ngəra'wer mbərfəŋ ni va ɓanavəshi məndi kwal ta məni shi gwa'a.

16

Ka kwal Hyala mbərfəŋ mbə shəkə kwa kərnɪ ngəra'wer dzəti hidɪ

¹ Ləy hwəm ki, ma fee na, məli ndə mbə gaka zlanʒlanʒ, səəkə mbə *ciki Hyala, mə ghwəmə. Ka gəzə kwəma ghənzə kaa ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, ma kə na: «A ka kwal Hyala mbərfəŋ ni ni, mbalam shikəm nəfə tsa Hyala va satiy pəya' pəya' pəya' tsa mbə həlepipi dzəti hidɪ. Shikəm, sa kwa həlepipi va va mbərfəŋanavashi» kə.

15:7 15:7 4:6; 14:10; 16:1 15:8 15:8 Səvəri 40:34-35; Ezay 6:4; Ezhek 44:4 16:1 16:1 15:1; Cem 69:25; Ezay 66:6; Zher 10:25

² Sa gəzəkə məli va kwəma va tsəgha na, dza kwa taŋa ndə mbə ka kwal Hyala va mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti hidfi. Ma sa shəkati na na, 'wakəvə zheher jikir gaga ni ka zhipə tərəŋw, mba'a ghəshi ndandaghata mbəzli nza lamba saa dza səda tsa va va ti shi, shiy tsəfəkwə va kwa kwəma pa ci va ngati məndi.

³ Dza kwa baka *ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti kwəfa dikə na. Ma sa shəkati na na, ndəfa gwəyəm mbəri, pə gha kaa yam, sa zhəghəshi ghəshi. Dzəghwa shiy piy mbə yam va, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a gwa'a.

⁴ Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa və nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti yam kwa həledemer, lə mət səhi yam gwa'a. Ma sa shəkati na na, mba'a yam va mbəərəshi gwanashi ka miymiy. ⁵ Fee ki na, ndə kwal tsa Hyala tsaa sləwa yam mbə fal Hyala, a kə na:

«A Hyala, war gha na Hyala kwətina.

Dewdew nza gha, gha na Hyala

ghala hidfi ghwəla ta ghava,

zhini gha Hyala sana fa.

Ngwəvə slati gha nay, ngwəvə lə kwal tsa nzə na.

⁶ Ma mbəzli tə hidfi niy,
tərəŋw səəkə ghəshi mbə shəkə
miymiy mbəzli ghaa dzəti hidfi,

16:2 16:2 13:15; Səvəri 9:10 16:3 16:3-4 8:8; Səvəri 7:17-21;
Cem 78:44 16:6 16:6 17:6; 18:24; 19:2; Nəw 32:43; Cem 79:3,
10; Mt 23:35, 37

lə shi ka gəzə kwəma gha.

Sa dza gha sanay,

mba'a gha banavəshi miymiy ta sashi ghəshi.

Jəw mənta kwəma va lə kwal tsa nzəw» kə.

⁷ Fee ki na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə pətsa ka məndi vaa fə shiy ti ta ta Hyala, ma kə na:

«Yə katanj, Hyalaa gwəramti tə bərçi,

dzərvə mbə na gha ngwəvəw,

lə kwal tsa nzə ka ghaa sla ngwəvəwə dzəkən mbəzli» kə.

⁸ Dza kwa fada ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkakən tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə dzəkən vici. Ma sa shəkakən na na, dza vici ghala pətsa va ki, mba'a kwəmavə kwal ta ndindi mbəzli tərənjw tərənjw nja ghwə. ⁹ Ya tsəgha ndindi vici mbəzli nja ghwə ki na, a dī tsa titihwə ghəshi kaa Hyala ka zhəghəti nzəy tsa shiw, zhini a dī fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyalaw. Dza ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə tsətsəərə slən tsa Hyala. Sa nzana səvəri mbə bərçi Hyala va ngəra'wə tsa sanshi ghwə va va səəkə.

¹⁰ Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkaghwa tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə kwa gəzli mazə saa dza səfa tsa va. Ma sa shəkaghwa na na, 'wakəvə pətsa məni na va mazə ti tərkwəsl, məniy va kwəslī. War ə mbəzliy pə pərə sli'i shi va ngəra'wə tsa kən shi. ¹¹ Ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə va zheher ti shi va ki na, a dī tsa titihwə ghəshi kaa

Hyala ta zлата mēni kwōma shi va jikir naw. War tsəərə na tsətsəərə ghəshi Hyala mē ghwēmē, va ngəra'wə tsa va.

¹² Dza kwa kwanja ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti həl tsa dikə tsa. «Efəratə» kə mēndi kaa slən tsa ci. Ma sa shəkati na na, dza həl tsa va nza'jəw mbasəy, ta mbə mezhizhə tē hidfi dza kwa ghwēməə kwəmavə kwal ta tanə ghəshi. ¹³ Nighee difa na, hyeler təzlishi tē pətsa va mahkan, war nja gwambə nja gwambə gha nashima. Tsahwəti mbə hyeler vay, səvəri mbə miy sa wa'i kəlmə tsa va səvəri na. Tsahwəti na, səvəri mbə miy saa dza səfa tsa va. Ma tsahwəti tsa va na, səvəri mbə miy ndə Hyala ndə dzərvə. ¹⁴ Hyeler va mahkanashiy, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə ghəshi. Ka ghəshiy dzay, ka məmēni kwōma madanja madanja na dzar mbə mbəzli. Ka dza va mezhizhə tē hidfi gwa'a gwa'a, ta basətishi, ta dza ta mbəz lə Hyalaa gwəramti va tē bərçi gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci dikə tsa nzə vaa səvəriy dzəti ngwəla.

¹⁵ Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tē ghwəy wəzə. Yənəy, war vətəghə dzee ta səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə. Ma ntsaa dzaa nzəyəy kala bə ma hi, lə kwəbənər ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa nza. Na naciy, ka dza naa nza hasəy gar ha'wə ghəci kwa kwōma

16:12 16:12 Ezay 11:15; 44:27; 46:11 **16:13** 16:13-14 12:3; 13:1-2; Səvəri 8:2; Cem 78:45 **16:14** 16:14 11:17; 13:13-14; 19:20; Mt 24:24; 2Tes 2:9; mbəzə: 19:11-21 **16:15** 16:15 3:3, 18

mbözli sa kee säökəw» kə.

¹⁶ Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa basəkə mezhizhə ki na, säəkə ghəshi rəssə ghəshi basəyshi tə pətsa har məndi vaa: «Har-magedanw» lə kwəma ka *Ebərə.

¹⁷ Dza kwa mbərfəna ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkambə tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa shəkambə na, fee na məli ndə mbə gaka lə bərçi, säəkə mbə ciki Hyala, sa säəkə na tə pətsa nza gəzli mazə Hyala va. Ma kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə. ¹⁸ 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampidi, ka ndəməndəmə, ka dərəzli. Dzəghwa hidfi mba'a ghəshi gərgərəshi tərənʷ tərənʷ. Gəla gərgərə hidfi vay, ghala ngati Hyala ndə ngəri na, säəkə hidiy gərgərəhwə gərgərə tsəgha tərənʷ tsa shiw. ¹⁹ Ma sa gərgərəshi hidfi tsəgha na, mba'a məlmə dikə na va tsatsavərivata mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə hidfi gwanashi, mba'a ghəshi ngangazlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zəzəvə kwəma *Babilanʷ məlmə dikə na va. Dza na mba'a sanamiy ngərə'wə tərənʷ tərənʷ, sa nzana tərənʷ nəfə tsa nzə satiy dzəkən. ²⁰ Ma hidiy niy nza dzar kwa jipə yam na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i kəlenjer kala nashi məndi ghwəla. ²¹ Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na, ndəba hərəmbəzli ndəba hərəmbəzli, mba'a nzəməkəvata säəkə mə ghwəməmə dzəkən mbözli tə hidfi. Ma shəndəkə tsa nzə kwətiŋ məndiy bərkəy, gar reeta bəhwə 'wəni. Tapə mbözli dzəmbəshi mbə

16:17 16:17-21 16:1; Ezay 66:6 **16:18** 16:18 4:5; 6:12-13
16:19 16:19 14:10; 18:2 **16:21** 16:21 11:19; 16:9

tsøtsøerə Hyala, sa zhanshi kwacakasla va, ka sanshi ngəra'wə 'yahə'yahəy.

17

Kwəmaa dzəkən məlmə bətim nja mali kwa ghwərghwər lə dzəkən saa dza səḏa

¹ Ma løy hwəm kwəma va ki na, dza *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ ta ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va nza həlepipi mbərfəŋ və shi, ndəs səəkəy dzəvəghee, ka gəzara kwəma, a kə na: «A Zhanj, ndi e ciŋa njasa dza Hyala ta santa ngəra'wə kaa mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa ghwərghwər vay, ghənzə na məlmə dikə na va løy məndi dzəy vəgha həledemer ḏaŋ. ² Mezhihə tə hidiy, tərəŋw səəkə ghəshi mbə məni ghwərghwər lə mali va. Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə hidiy lə ghwərghwər tsa nžə va, njasa ka tay vaa ghyamti mbəzli» kə.

³ War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bəghəraa dzəti gamba. Ma yən mbə gamba va ki na, mba'ee nata mali tiba dalle ghənzə mə saa dza səḏa. Saa dza səḏa tsa vay, ngezhezhezh ghəci. Mbərfəŋ ghənedemer ti, mba'a təlimim məŋ mbə shi. Dza mba'a məndi tsatsaslati slənedemer dzar tə vəgha ci gwanata, slənedemer va na, shiy tsəerə Hyala ghəshi. ⁴ Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw ni. Dzəghwa

17:1 17:1 Zher 51:13 17:2 17:2 14:8; 17:18; 18:3; Zher 51:7; Nahwəm 3:4 17:3 17:3 Safə tsa Hyala: 1:10; 21:10; Ezhek 8:3; 40:2; saa dza səḏa: 13:1-2 17:4 17:4 18:3, 16; Zher 51:7; Ezhek 28:13

na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata tərəŋw, lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə ghəngħən ghəngħən. Mba'a həlapə mbəzə və ta dəvə nzə. Pəya', kwəma jikirkir na ti, kwəma nja ghwərghwər tsa nzə va ka naa məni. ⁵ Mba'a slən kwa dəghaŋ kwəma nzə tsasli tsasli, slən kala gar sənay bazhə tsa ci mbəzli. Ma kə məndi kaa slən tsa va na: «Məlmə *Babilanw dikə na, mbəghəshi ka məni ghwərghwər lə ka məni kwəma rəda rəda na tə hidfi gwa'a» kə məndi.

⁶ Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə ghita sa sahwə na miymiy mbəzli Hyala bakwamti məndi, mbəzliy niy nəw Yesəw lə nəfə kwətij. War sa natee tsəgha na, war ə nava kwəmaa mənda maɖaŋa gwa'a tsəgha. ⁷ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəra na: «A Zhanj, tawa mənija kwəma va maɖaŋa shəka?» kə. Ma kə diba na: «Kadiw e citəŋa sləkar tsa kwəma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səɖa tsa nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səɖa tsa vay, ghəcivavay na sa nza ghən va ti mbərɖəŋ, mba'a təlimim məŋ. ⁸ Ma saa dza səɖa tsa nay gha vay, sa tə ghwəməy tsa ka piy niy nza na. Nanay tə ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwəma jəwəy, ta zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa təɖəm tsa va. Sa ka na səəməy na, ka Hyala dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala ghava hidfiy, a Hyala niy tsaslaghwa slənedemer mbəzliy dzaa piy ta kwa ndimndim kwa zliya. A

nihwəti mbəzli tibay, niy tsaslaghwa slənedemer shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama slənedemer shi va kwa zliya va nay saa dza səfa tsa vay, maɗaŋa dza ghəshiy nata nava kwəma. Sa nzana tə ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətiy na na, zhini kwa kwəma jəw na, ta zhəkəy ghəci dza diba.

⁹ Ka ndə gha favə shini wəzəy, war ndə nzana lə məhərli və, ka mbata təkə kwəma tərəjw dza ndəə favəshi. Nighəti sana, ghən tsa nay gha tsa mbərfəŋ tsa tə saa dza səfa tsay, dəlegwigwi mbərfəŋ, ghəngħən ghəngħən, Shi nzəyta mali va mə shi na ghəshi. Zhini, mezhizhə mbərfəŋ ghəngħən ghəngħən ghəshi diba. ¹⁰ Ma nihwəti mbəzli cifə mbə mezhizhə mbərfəŋ ni vay, gwa'a na tsa shi vəghwə tsaa məni mazə. Kwa kwaŋa mazə nacy, ghwəlay na sana mbə məni mazə tsa ci. Ma na kwa mbərfəŋa tsaa tərmbə va nacy, ghwəla na tsa ci vəghwə tsa dza naa məni mazə ti ta səkə. Sa ka vəghwə tsa ci va səkəyəy, ka dza naa hiy mbə məni tsa ci va mazəw. ¹¹ Ma saa dza səfa tsaa niy nza va tə ghwəmə ka piy, zhini kala zhini ghəciy nza tə ghwəmə sana dibay, ghəci na kwa dəghasa mazə də'wə ghən tsa ci. Ghəci ba na, tsahwəti mazə mbə shi mbərfəŋ ni va ghəci niy nza diba, ta zamti Hyala dza, kwa bətə. ¹² Ma təlimim məŋ ni va nashi gha mbə ghən saa dza səfa tsa vay, mezhizhə məŋ ghəngħən ghəngħən na ghəshi. Ghwəla na ghəshi ta səkə ta məni mazə. Sa ka ghəshi səkəshiy, ta kwəmavə

bərçi dza ghəshiy dza, ta mənı mazə kwasəbə saa dza səda tsa va, ge'i ge'i gar vəghwə jəwə tsətsə gwa'a tsəgha. ¹³ Ghəshi ghəshi mezhizhə va mañanavashiy, kwəma kwətiñ na na sa mbə ghən shi. Kwəma mbə ghən shiy, ghəra sləni kaa saa dza səda tsa va lə bərçi shi gwa'a gwa'a, ta mbə ghəciy mənı mazə, na kwəma mbə ghən shi. ¹⁴ Ma sa ka ghəshiy dzay, ka dza ta mbəz gwanashi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. Ka ntsa va dza ghəshi lə ni ci va mbəzli na, mba'a 'wəshamti shi, sa nzana Ntsaa sləkə mbəzliy sləkəpə ghəci. Zhini ghəci mazə tsaa mənı mazə dzəkən mezhizhə. Ni ci va mbəzliy nəw va lə nəfə kwətiñəy, mbəzli təravə Hyalaa harvəshi na ghəshi» kə.

¹⁵ Zhini ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəra difa na: «A Zhanj, ma yam nashi gha va mali kwa ghwərghwər va mənəy kən shiy, mbəzli dfañ na ghəshi, mbəzliy səəkə tə hidi ghəngən ghəngən, ya hwəlfə ka wa ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi. ¹⁶ Ma na təlimim mənı ni va nashi gha, lə saa dza səda tsa va ta gwa'ay, ka dza ghəshiy di kwəma mali kwa ghwərghwər vaw, ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi papahwə shiy mbə dəvə nəzə gwa'a gwa'a, mba'a ghəshi zlata dirinjta. Ka ghəshi dza difa na, bañ kəsəti, ka pərə. Sa ka ghəshi pərəvəy, ka ghəshi dza kaa naa dzaa tərmbə vəgha nəzə bərkidə ghəshi ndamti mbə ghwə. ¹⁷ Hyala mənı na nza

17:14 17:14 19:16, 19; Nəw 10:17; Cem 136:3; Dani 2:47; 1Tim 6:15 **17:15** 17:15 17:1 **17:16** 17:16 17:2; 18:8; SləniTaH 21:9; Ezhek 23:29; 'Wəzh 2:5 **17:17** 17:17 17:13

kwəma kwətiŋ na mbə ghən mezhizhə mən̄ ni va, ta ghəra sləni ghəshi kaa saa dza səfa tsa va, ta mbə ghəciy məni mazə. Ma mənti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə mezhizhə vaa mənti kwəma di na. Ma sa ka saa dza səfa tsa va dza ki na, ka məni mazə pa' ghala pətsa ka kwəma gəzəkə Hyala dzəghwata kwa.

¹⁸ Ma na mali nata gha va ta na tsa nzə ghən kiy, ghənzə na məlmə dikə na va, nza bər̄ci vəə dzəkən mezhizhə tə hid̄i gwa'a gwa'a» kə.

18

*Ngwəvə Hyalaa dzəkən məlmə *Babilan̄w*

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki, sa nə ya n̄jə'wə pən na. Tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səəkə mə ghwəmə, lə bər̄ci və tərən̄w. War ka mbərə bama tə vəgha ci dzar tə hid̄i gwa'a gwa'a. ² Dzəghwa na ka zlapə kwəma ghəci zlan̄zlan̄, a kə na: «Aya, waa gwa'a na kwəma, a məlmə Babilan̄w dikə na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata Babilan̄w. Nanay, pətsaa nzəy tsa hyeler zhəghəta na. Mbə basəva hyeler. 'Yegwer gəmgəm ni gwəramti mbəzliy d̄imay, mbəba basəva ghəshi. ³ Sa wana ngazlata məlmə Babilan̄wəy, sa nzana mba'a ngadambə mbəzli tə hid̄i gwa'a gwa'a dzəmbə məni ghwərghwər tsa nzə va, mba'a ghyamtishi li, njasa ka ndə vaa ghyi va tay. Mba'a mezhizhə tə hid̄i gwanashi dzəmbəshi mbə məni ghwərghwər li. Dzəghwa

18:1 18:1-24 Ezay 13; 47; Ezhek 27 **18:2** 18:2 14:8; 16:19; Ezay 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Zher 50:39-40; 51:8 **18:3** 18:3 17:2; 18:11-19; Ezay 23:8; Ezhek 27:22-23, 33

tərəŋw ka zhəghə dəvə tə hidfi mənishi ka ka shiy, tə mbərkə shi nzə va wəzə wəzə ni gwəra ndə ngəriy maw» kə.

⁴ Fee dība na nahwəti məli mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na: «Na na ghwəy ghwəy ni ya mbəzliy. Səvəriŋwəyəm mbə mbəzli mbə məlmə va. Vantaa ghwəy dzaa dzəmbəŋwəy mbə məni kwəma shi va jikir na. Ka ghwəy nighə na, jakə ghwəy taa nza li shi tə ngəra'wə tsa shi va dza ghəshiy sa kwərakwə ba. ⁵ Səvəriŋwəyəm mbə shi nə ya ngəŋwəy. Sa nzanay, tərəŋwəy na jikir tsa mənti mbəzli va. Zamti ghən Hyala ta kwəma shi va jikir na tepəw. ⁶ War ə pə ghwəy wanshi ngəra'wə tsa shi va kwərakwə, njasaa niy sanamiy ghəshi va kaa mbəzli. Taŋ kwəma mananati ghəshi va kaa mbəzli pə ghwəy mananshi. Bakə səfa pə ghwəy dzaa sanamiy ngəra'wə tsa sanamiy ghəshi va kaa mbəzli. ⁷ War ə kə məndi sanamiy shi ngəra'wə tərəŋw. Ka pəzli ghəshi barcicəkwə, ge'i ge'i lə dikə tsaa niy fati ghəshi va tə ghən tsa shi, lə wahə tsaa niy nə'wə ghəshi va kwərakwə. Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy: “Ghəyəy, nja mezhizhə nza ghəy tə pətsa nza ghəy tsa, nahwəti məlməə nza va nja mali mbəri na məlmə ghəyəw. Ka dza ghəy nza ta mbəri ka ghəy nza tepəw” kə ghəshi. ⁸ Sa zəzə ghəshi va kwəma tsəgha nay, ava war vici kwətiŋ dza ngəra'wer ni gwanashiy səəkəə dzəkən shi ki. Ka səəkə zəlghwə, ka

18:4 18:4 Ezay 48:20; Zher 51:45; 2Kwər 6:17 **18:5** 18:5 Ghava
18:20 **18:6** 18:6 Cem 137:8; Zher 50:29 **18:7** 18:7-8 Ezay
47:8-9 **18:8** 18:8 17:16

bəkwe mbəzli, zhini ka səəkə ma, dza ghəshiy səəkə dzəmbə məlmə shi va, tə vici kwətiŋ na. Ka ghwə dza dība na bərkidə səəkə ndamti. Sa nzana Hyala kwa sləkəpəy, Hyala dikə na. Ghənzə sla na ngwəvə vaa dzəkən shi tsəgha» kə.

⁹ Ma mezhizhə tə hidī gwanashi niy mənəhwə ghwərghwər mbə məlmə va, ka mənī wahə tsa shi mbəy, ta wahə dza ghəshiy dza sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi, mbə mbəri dza ghəshiy nza ti. ¹⁰ Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ma kə ghəshi taa ni na: «Akya kya kya kya! Ngəra'wə, gwa'a kwəma məlmə Babilanw dikə na na niy nza lə bərci tərənŋ ki mbəzlea! War dza mbə ler kwətiŋ gwa'a tsəgha na, gwa'a Hyala manamti ngwəvə gha, gwa'a kwəma gha kərətə na? Əh əhəŋ» kə ghəshi taa ni.

¹¹ Ka zhəghə dəvə tə hidī kwərakwəy, ta wahə dza ghəshi, mbə mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va ba. Sa kama ndə tība ghwəla gar səəkə ta pa shi shi va ka ghəshiy dəl. ¹² Ma shi ka ghəshi vaa dələy, shiy nja kar tsahi mbəzə, lə tsahiy mənī gəna, lə nihwəti shi ghaslə nza dimə ti shi, lə tərmiyhi ka gəna ghəngən ghəngən, lə ləkwəsahi. Nihwəti dība na, shəghwə ka dimə ghəngən ghəngən. Lə shi fəditi məndi dzar tə sli'i ciw, lə tə shəghwə ka bərci, mba'a ni pəsliti məndi tə tsahi mbəzə, mba'a ni tə tsahi

ngëri ni, mba'a tē hakwē. ¹³ Ka zhëghē dëvë va dibay, kar ghëshiy dël shi ka mëndiy mëniy dzëmbë er ta mbë ghëshiy nza wëzë, ka dël 'wërdihi ghëngghën ghëngghën, lë shëghwë zën wëzë. Ka dël tay, mba'a in, ka dël hangway, lë ghwëpë gwa'a. Ka dël slay, lë tënkesli, mba'a gëdewesli, lë mëwtiti gëdewesli va shi gwa'a. Ka dël mevivi, ka dël lë piy tsa ndë ngëri ta gwa'a. Ka dza ndë nza tiba gar sëkë ta pa shi va gwanashi va ka zhëghë dëvë va ghwëlaw. ¹⁴ Ka ghëshi dza ki na, ka wahë. Ma kë ghëshi dzaa ni kaa mbëzli mbë mëlmë va na: «A kia, a mbëzli mbë mëlmë Babilanw ki. Nashimam shi mbë mëlmë ghwëy ni wëzë wëzë ni niy maw ghwëy lidishi katan ki. Shiy niy nza ni va ghwëy tërënw ni, lë wahë tsaa niy mëni ghwëy va na, ra'i niva shiy zashi. Nëk kala dza ghwëy zhiniy kwëmavëshi ghwëla ka ghwëy nza. Kay, kwëtita nava kwëma ki» kë ghëshi taa ni.

¹⁵ Mbëzliy niy zhëghë dëvë va mba'a ghëshi kwëmavë shiy ka mënishishi ka ka gëna tërënw tërënw ni mbë mëlmë vay, kërakë kërakë kërakë dza ghëshiy nzëyshi sa dza ghëshiy hazlënishi va gëla tsava ngëra'wë tsa mbë mëlmë va va. Ka ghëshi dza na, ka wahë dzëkën, ta mbëri ghëshi dzaa nza ta mëlmë va. ¹⁶ Ma kë ghëshi dzaa ni na: «Akyä, kya kya kya! Ngëra'wë. Gwa'a kwëma mëlmë niy nza na dikë na ki mbëzlea! Niy nzay, ndëba maliy pakën kwëdeler ka gëna ghëngghën ghëngghën niy nza na. Dzëghwa tërënw mëndi niy ghaslamti pëtsa

mbəba lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə. ¹⁷ Dzəghwa war mbə ler kwətiŋ tsətsə gwa'a tsəgha ki na, kwəfəp shi mbə va ndishi ki mbəzlea!» kə ghəshi taa ni.

Ma sa ka mbəzliy kabə kwambəwaler lə mbəzli shi dikə dikə ni, mba'a ka zhəghə dəvəə dza kwa kwambəwaler va, mba'a ka dza kwa kwambəwaler gwanashi dza na, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə kərakə. ¹⁸ Ka ghəshi dzay, ka nighə məlmə va. Ma sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi na, ka ghəshi dza ka gəzə kwəma zlanzlan, a kə ghəshi taa ni na: «Nahwəti məlmə tifa ka yəməva lə məlmə dikə na naw» kə ghəshi dzaa ni. ¹⁹ Ta mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va, ka ngərə hidiy dzəkən ghən shi, ka gəgəzə kwəma zlanzlan, a kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Mbə məlmə na mənishi ka kwambəwaler ka mbəzli ka shiy tərəŋw ni nay gha ki mbəzlea! Dzəghwa war bərkidə ndita sana, war mbə ler kwətiŋ gwa'a tsəgha ki! Kay» kə ghəshi dzaa ni.

²⁰ Ma ghwəy na ghwəy ki, ghwəy mbəzli mə ghwəməy, ə pə ghwəy vəshi sa ndamti ghwə va məlmə va. Ghwəy mbəzli Hyala, lə *ka kwal Yesəw, mba'a ka gəzə kwəma Hyalay, ə pə ghwəy vəshi. Sa nzanay, tə kwəma məntəŋwəy ghəshi jikir na basanakənshi Hyala ngwəvə va.

²¹ Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ndə kwal tsa Hyala lə bərçi və mba'a madiy, dza

18:18 18:18-19 Ezhek 27:28-34 **18:20** 18:20 12:12; Zher 51:48

18:21 18:21 Zher 51:63-64

na cimbəŋ bəkən hakwə nja vəna dikə na. Kə bəzləm ndəghaghwa kwa kwəfa dikə na. Ma kə na: «Ava war tsəgha, dza məndiy ndəgha məlmə Babilanw dikə na va nata ghwəy. War lə bərçi dza məndi ndəgha. Ka dza məndiy zhiniy nata ghwəlaw. ²² Ma mbəzliy niy nza va mbə məlmə Babilanw, ka tsa gəzhəpipir nihwəti, ka haha cemer nihwəti, ka viy sherey nihwəti, ka viy təlimə nihwətiy, ka dza məndiy favə gaka shi mbəba ghwəlaw. Ka dza məndiy nashi ka fədi shiy mbə məlmə va ghwəlaw. Ya gaka jəvəna məndi mbə hə liy, ka dza məndiy favə mbəba ghwəlaw. ²³ Ka zhini məndiy nay wan tsa ghwə kwa gərkəwa mbə məlmə va ghwəlaw. Ka məndi nzay, ka dza məndiy zhiniy favə bəva tsa kar mali lə zal mbə məlmə va ghwəlaw. Ma gha gha məlmə Babilanw kiy, ka zhəghə dəvə mbə gha niy gwəra na, mbə mbəzli ka zhəghə dəvə tə hidfi gwa'a gwa'a kwatəŋa. Dzəghwa mbəzli mbə gha difay, ka məməni shi dimədime ni lə bərçi *ndə jaka tsa Hyala. 'Wakəvə ghəshi kaa məhərli hwəlfəhi mbəzli tə hidfi cəke' ghəshi ngəfəhwə lə məni shi shi va» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va.

²⁴ Mbə dəvə mbəzli mbə məlmə Babilanw nashi Hyala miymiy ka gəzə kwəma nzə, mba'a miymiy mbəzli nzə bakwamti məndi. Zhini mba'a nashi miymiy mbəzli bəkwəhwəm gwanashi tə hidfi mbə dəvə mbəzli mbəba difa. Ava va tsəgha slanəkənshi na ngwəvə va tsəgha.

18:22 18:22 Ezay 16:10; 24:8; Ezhek 26:13 **18:23** 18:23 Ezay 23:8; 47:12; Zher 7:34 **18:24** 18:24 16:6; Ezay 26:21; Zher 51:49; Ezhek 24:7-8

19

¹ Ma løy hwøm kwøma va, fee na mælihi mbözli mbø gaka mø ghwømø, ndøba mælihi mbözliy basøshi tərəŋw, pø gha, ma kə gaka shi va na:

«Kay, faləm Ndə sləkəpə.

Hjala ghwømmøy, ghənzə na kwa mbəlipə, zhini ghənzə sa shəndəkə na lə bərçi vø tərəŋw.

² Ngwəvə katanj na na nanzə ngwəvə.

Lə kwal tsa nzə ka naa sla ngwəvəə dzəkən mbözli.

Njasa nzana tsa sana,

mba'a basanakən ngwəvə nzə kaa mali kwa ghwərghwər na.

Mali vay, gwa'a gwa'a yidivəri na mbözli tə hidfi lə ghwərghwər tsa nzə va.

A Hjala basanakən ngwəvə,

sa bakwanamti na ka ghəra sləni nzə» kə ghəshi.

³ Zhini ma kə ghəshi ba na: «Aleləwya war ə pø ghwəy fal Ndə sləkəpə. Inəghwə tsaa takwəsə tsa səkə mbø məlmə dikə na na sa ndiva nay, ka dza naa kədi ya hwəmbaw, war tsəgha dza naa takwəsə pa' kwa ndimndim» kə ghəshi.

⁴ Dzəghwa pəhepəhir zhər bakə mətsəkə fadəti ni va, ghəshi lə shi fadə ni va piy, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, ka fal Hjala mənzəy va tə gəzli mazə nzə, a kə ghəshi na: «*Amin, tsəgha na katanj, Aleləwya, fal pø ghwəy fal Hjala» kə ghəshi.

Bəli fir dzəkən jakəva tsa kar zəghwə təmbəkə tsa Hyala lə mbəzliy zləbavə kwəma ci

⁵ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa məli ka gaka səəkə tə pətsa nza gəzli Mazə Hyala va, a kə na:

«Waa ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə, ghwəy gwananəwəy ghwəy mbəzliy gheranta sləni,

lə ghwəy mbəzliy dī fəti və gwa'a.

Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya ni dikə dikə ni gwa'ay,

war ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə» kə.

⁶ Zhinee fa ba na, məlihi mbə gaka ndəba məlihi mbəzliy basəshi tərənəw, pə gha. Ma gaka va dibay, ndəba gaka yam kwa mədzerə, pə gha yən fa, zhini gaka va dība na ndəba dərəzli van, pə gha. Ma kə kaa kwəma gəzə na na:

«Aleləwya, ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə, ghənzə gwəramti na tə bərçi gwa'a gwa'a.

Sa nzanay,

war ghənzə kwətita məni na mazə dzəkən shiy gwanashi sana.

⁷ Waa ə pə ghwəmmə vəshi, ka gargarə tərənəw, ka fə shəndəkə dzəti Hyala.

Sa nzanay, a vəghwə tsa dza

məndiy pəhanci makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va səəkəy.

Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata makwa ci va.

⁸ A məndi banavə kwal kaa makwa ci va ta pakən kwəbanj tsa tə dimə,

19:5 19:5 11:18; Cem 22:25; 115:13; 134:1; 135:1 19:6 19:6
11:17; 14:2; Cem 47:6-10; 96:7-10; Zak 14:9 19:7 19:7 21:2
19:8 19:8 6:11

dewdew ghōci war ka mbərə wisl wisl wisl» kə. Ma kwəbaŋ tsa wəzə tsa va pakən makwa va kiy, sləni wəzə wəzə na dī Hyala ghərati mbəzli Hyala na sava.

⁹ Ma kə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kaa ngəra na: «A Zhanj, bəvə gəta tsasli shiy gha a gha tsaslaghwa kwəma na kwa zliya. A pə ghay: “Ma mbəzli harashi məndi va, ta dza ghəshi ta zəmə shiy mbə pəhə makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala vay, vəshi na ta niva mbəzli” pə gha. Kwəma vay, kwəma katanj na, Hyala gəzəkəvəri na lə miy tsa nzə» kə.

¹⁰ Ma sa favee kwəma va tsəgha na, dzee mba'ee tsəfəkwəra kwa kwəma ci, ta fal. Ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhanjəw, ka məni gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ntsaa ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə, njasa nza gha tsa sənzənva ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋaa nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə. Ma kwəma cikəvəri Yesəw vay, ghənzə na ghən tsa kwəma gəzə ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli.

Ntsa mə gədəw tsa pay tsa

¹¹ Ma nighee na, ghwəmə ghwənita, mba'a gədəw təzliy payəy, dallə ndə mə. Ma kə məndi kaa slən tsa ntsa mə va na: «Ntsaa məni kwəma lə kwal tsa nzə, ntsa katanj tsa» kə məndi. Na ci ngwəvə lə tsa ci mbəz gwa'ay, war lə kwal njasa

19:9 19:914:12; Ezay 25:6; Mt 22:2; Lk 14:15-16; kwəma katanj na: 21:5; 22:6 **19:10** 19:10 6:9; 22:8-9 **19:11** 19:11 4:1; 19:2; Cem 72:1-14; 98:9; Ezay 11:4; Ezhek 1:1-3; SləniKY 7:56

təbə na na ghəshi. ¹² Ndəba ghani ghwə, pə gha kaa mətsəhi ci. Dza pəer pəer pəerti məgapa mazə tə dimə ta ghən tsa ci dafj. Mba'a mēndi tsaslati slən ti. Slən tsa vay, tsahwəti ndə tiba mba'a sənay kala ghəci kwətiyəw. ¹³ Dza kirip kwəbaŋ tsa dikə tsa kən ghən ci. War miymiy ghaa nay ma kwəbaŋ tsa va. Ma slən tsa ntsa va ki na: «Kwəma gəzəkə Hyala» kə mēndi. ¹⁴ Mba'a ka sawji mə ghwəmə kwasəbə, dāl dāl dāl ghəshi mə gədewesli pay pay ni. Zhini lə kwəbeŋer tə dimə kən ghən shi, pay pay shi kwəbeŋer va, dēwdew ghəshi fa. ¹⁵ Dza mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw ghaa nayma miy ti. Lə hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliy zləba ma kwəma ci tə hidi gwa'a. Mazə tsa ghyanakə tsa dza naa mēniy dzəkən shi. Ka na dzay, ka kəəfishi nja ya fə ka mēndi vaa kədi kwa tsə'wə, ta bəsə yam mbə. Ma kwəma dza na vaa mēni tsəghay, ta ci nəfə tsa bəti Hyalaa gwəramti tə bərçi gwa'a gwa'a na. ¹⁶ Dza mēndi kaa slən tsa ci mba'am tsaslatiy dzəti kwəbaŋ tsa kən ghən ci va, mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsaa mēni mazəə dzəkən mezhizhə gwanashi lə Ndə sləkə mbəzliy sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə mēndi kaa slən tsa va.

¹⁷ Nighee fa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mə garə dzəy tə hwər vici. Dza na ka zlapə kwəma kaa slən igwə tsaa zli dzəy tə ghwəmə məba kərakə, a kə na: «A 'yegwerəy

19:12 19:12 1:14-15; 2:17 **19:13** 19:13, 15 Ezay 63:1-6 **19:13**
 19:13 Zhj 1:1 **19:14** 19:14 6:2-8, 11 **19:15** 19:15 1:16; 2:26-27;
 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31 **19:16** 19:16 17:14 **19:17**
 19:17-18 Ezhek 39:4-5, 17-19

zli kørakə ni dzøy tə ghwəmə, waa basəvam səkə gwanəwəy ta makwaghwa məntəwəy Hyala. ¹⁸ Səkəm, a ghwəy tsəwə sliw tsa tə wəgha mezhizhə tə hidi, lə sa ka sawji, mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səkəm a ghwəy tsəwə sliw tsa tə wəgha ka zlərə gədewesli, lə gədewesli shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə məndi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa mbəzli dikə dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.

¹⁹ Ma nighee ki na saa dza səfa tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hidi gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi basəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki. ²⁰ Dzəghwa mba'a məndi kəsəhwə kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa niy məməni shi madəna madəna ni va kwa kwəma saa dza səfa tsa va, mba'a niy ngəngədəhwə mbəzliy nza lamba saa dza səfa va ti shi. Mba'a mbəzliy niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səfa tsa va. Ma sa kəsəvə məndi kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam tə barəwdəw. Ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. ²¹ Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzərati niy tərmbə va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va. Mba'a 'yegwer tə hidi

19:18 19:18 13:16 **19:19** 19:19 17:12-14; Cem 2:2; Ezhek 38:2-9, 14-16; Zak 14:2 **19:20** 19:2013:1-2, 13, 15; ghwə pəhatam tə barəwdəw: 14:10; 20:10, 14; 21:8; Ezay 30:33

gwa'a gwa'a basəkəvashi, ta tsəŋwə sliw tsa shi.
Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

20

Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)

¹ Nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səkwa səkə mə ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təɗəm tsa va, mba'a dəŋw tsahi və ta dəvə ci. ² Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlmə tsa va. Ghəci na shishi tsa niy nza va kwatəŋa, sa nə məndi va: «Mazə tsa hyeler»kə məndi, tsahwəti slən tsa ci na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi. Ma sa kəsəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dəŋw, ta məni piya ghəci bələkwə mən war tsatsa tsəgha. ³ Ma sa tsamti na na, fiyəkə dzaa ndəghaghwa kwa kə'wə tsa təɗəm tsa va. Kə disl kalay kwaba, kap fati gwambə ti, zhini nah nahay, va nəghətaa ndə jaka tsa va taa zhiniy kwəməvə kwal tsa zhəkə ta həərə hwəlfəhi mbəzli tə hidiy dzəmbə *kwəma jikir na diba. Ma sa ka na mənəhwə piya bələkwə mənəy, ma nza məndi zhiniy pəlay taa nza ki. Ə na na nzanay, ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka məndi pəlayəw.

⁴ Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na gizlgizl mezhizhə tifa, mənəy mənəy mbəzli kwa shi. Dza Hyala mba'a ɓanavəshi kwal tsa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. Zhini diba na mba'ee nay piy tsa mbəzli bakwamti məndi, tə mbərkə

20:1 20:110:1; 18:1; kə'wə tsa təɗəm tsa: 9:1 20:2 20:2 12:3,
9 20:4 20:4 6:9; 13:15; Dani 7:9, 22; Lk 22:30; 1Kwər 6:2

sa zləbavə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw, lə sa gəzanshi ghəshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli. Ghəshi na nashiy, zləbavə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəma saa dza səda tsa va, ya kwa kwəma shi mənti məndi va nja pa ciw. Niy zləbavə ghəshi məndiy tsaslanshi lamba ci ya dzəghwa kwəma shi, ya dzəti hwər dividivi shiw. Nighee ki na, mbəzli vaa sati mbə məti shi, ka zhini ghəshiy piy. Dzəghwa ghəshi ka məni mazə kwasəbə Yesəw *Kəristəw dzəkən nihwəti mbəzli. Piya bələkwə bələkwə mən ghəshi mənti mbə məni mazə tsa va.

⁵ Ghəshi na, kwa taŋa mbəzliy ghaa satishi mbə məti mbə mbəzliy niy bəkwəshi. Ma nihwəti mbəzliy tərmbə bəkwə bəkwə niy, war ghwəlashi dza niva mbəzliy nza ka ndəghə piya bələkwə mən na va. Sa ka na kərəta ki na, ma nza ghəshi sati mbə məti. ⁶ Mbəzliy dza vaa gha sati mbə mətiy, vəshi na ti shi nashi. A Hyala fəyshi vəgha bəla ta nza ghəshiy mbəzli nzə. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwə kwa baka səda ghwəla na nashi kiw. Ka ghəra sləni kaa Hyala lə kaa Kəristəw dza ghəshiy nza. Piya bələkwə mən dza ghəshiy mənti mbə məni mazə kwasəbə Kəristəw.

*Məndi bəzlambə *ndə jaka tsa Hyala mbə ghwə*

⁷ Ma sa ka ndə jaka tsa Hyala kəramti piya slanavə məndi va bələkwə bələkwə mən na war tsatsa kwa dənəw, kwa kə'wə tsa tədəm tsa vay, wərət dza məndiy pəlikəmə. ⁸ Ka

na dza na, ka dzay ta zhiniy ngəngədi hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi. Hwəlfə mbəzli vay: «Ka Gwəgə lə ka Magwəgə» kə mēndi kaa slən tsa shi. Ka na dza ki basə basəti mbəzli va ta dza ta mbəz lə Hyala. Mbəzli vay, dāŋ dza ghəshiy nza tərəŋw nja ndarghə kwa həl. ⁹ Nighee ki na, bəlidifŋ ghəshi tsahwəshi, dza ghəshi ka tihəva dzar tə hidfi gwa'a gwa'a, dza dəzlətsəbə, ghəshi dəzlay pətsa nza mbəzli Hyala ti, lə məlmə gwəra Hyala vaa di gwa'a. Ma sa dəzlay ghəshi mbəzli Hyala va gwa'a ki na, 'wakəvə ghwə tsəgha bəratatə nzməkəvata səəkə mə ghwəmə dzəkən shi. Bərkidə ghənzə ndamtishi gwanashi. ¹⁰ Sar mēndi kaa ndə jaka tsa Hyala va ghəci ndə ngədipə kwərakwə ki tasl mēndi kəsəvə. Dza fiyəkə mēndi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata mēndi tə barəwdəw, ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə mēndi kar saa dza səfa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

Njasa dza Hyalaa basə kwa kərni ngwəvə nzə

¹¹ Nighee difa na, gəzli nzəy mazə tifa payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mənəy. War sa ghəvə kar ghwəmə lə hidfi tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tifa kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini mēndiy nashi ghwəla. ¹² Zhini nighee

20:9 20:9 Bəla 2; 2Mezh 1:10, 12; Cem 78:68; Ezhek 38:22; 39:6

20:10 20:10 19:20 **20:11** 20:11 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12** 20:12-13 3:5; 22:12; Dani 7:9-10

20:12 20:12 Səvəri 32:32

ba na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tifa, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza bəŋ bəŋ bəŋ məndi ghwaghwanamti zliyahitifa daŋ. Dza məndi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətiŋ difa. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa məndi slənedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsaa kəfi ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvəə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hidit niy tsaslaghwa məndi kwa zliya va. ¹³ Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy bəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi difa. Dza Hyala mba'a sləkən ngwəvə kən shi. Ya wa ndə na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tikə tə hidit məndi slanakən. ¹⁴ Dzəghwa məndi kaa kar məti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laŋ laŋ məndi bəbəvəshi, dza 'wapə məndi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəba na kwa baka məti dza mbəzli vaa məti gəzə məndi. ¹⁵ Ya wa ntsa tsaslaghwa ma məndi slən tsa ci kwa zliya nza slənedemer mbəzliy kwəməvə piy tsaa kəfi ma kwa na, mba'a məndi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

21

Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mənti shiy gwanashi

¹ Ma løy hwəm shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hidī tēzlishi. Ma na kwa taŋa va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taŋa va hidī nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw. ² Nighee dība na, məlmə Hyala va har mēndiy Zherəwzalem 'war'war na tēzlita, ka səkwa ghənzə səkə mə ghwəmə, səkə va Hyala. Məlmə vay, tərəŋw niy ghaslamti Hyala, ka təbə tərəŋw nja maliy ghaslamtəvata va mēndiy dza ta pəhə kaa zal. ³ Ma fee na, məli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlanzlan səkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyala mēnti pi nzəy tsa nzə mbə jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy də'wə ghən tsa nzə. Ghənzə dza Hyala shiy nza kwətita. ⁴ Gwa'a dza naa sadanamtishi wahə kwa mətse shi. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tība ghwəlaw, ka dza ngərə'wəw kəsashi ghwəlaw. Ma niy nza shiy tība kwatanjaj, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.

⁵ Dzəghwa ma kə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Avanaraa mēni shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngərə na «A Zhanj bəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasliti kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma katanj na,

21:1 21:1 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2** 21:2 3:12; 19:7; 21:9–22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22
21:3 21:3 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26–28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16 **21:4** 21:4 7:17; Ezay 26:19; 35:10 **21:5** 21:55:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma katanj na: 19:9

dzərvə mbə tepəw» kə. ⁶ Zhini ma kə ngəra dīfa na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a dīfa. Zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dīfa. Ya wa ntsa ghərançi ndirəy, ta tanavə yam dzee tə gəm. Yam vay, səəkə kwa mətə yam ka bəpə piy dzee tanakəshi. ⁷ Ma ntsaa dzaa mənīy ka miydalay, ta banavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee. ⁸ Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy banavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məməni shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərghwər, lə mbəzliy d'adənə shiy, lə ka ta mbəri, mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, na nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata məndi tə barəwdəw dza məndiy shakambəshi. Ava ghənzə na kwa baka mətī gəzə məndi va» kə.

Məlmə Zherəwzalem 'war'war na

⁹ Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kwətīn, mba'a səəkəy dzəvəghee. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətīn ta shiy niy nza va mbərfən ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərnī ngəra'wə tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfən tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhanj, ndi e dzaa citənja makwa dza məndi ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə. ¹⁰ War

21:6 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhnj 7:37 21:7
 21:7 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 21:8 21:8 2:11; 19:20; 21:27 21:9
 21:9-22:5 Ezay 54:1-17 21:9 21:9 15:1 21:10 21:10 17:3;
 Ezhek 40:2; Mt 4:8

sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a safə tsa Hyala dəwdew tsa səəkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, lan ndə kwal tsa Hyala tsa va bəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala dəwdew na, ghənzə mbə səkwa səkə mə ghwəmə, səkə vəgha Hyala. ¹¹ Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzlizlizi nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə mətī tsa mbərə viciy dzəti, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə. ¹² Dzəghwa məndi dəzlətsəbə, məndi tsəbay məlmə va gwanata lə zlara. Dibədi bə məndi ndəbətī zlara va, sətə ghənzə ta ghwəmə dībā. Dza mən lə bakə məndi fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala mən lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza məndi kaa slənədemer takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel tsasl tsasl tsasl məndi tsatsaslātī tə miy dəghahi mən lə bakə ni va gwanashi. ¹³ Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, məndi fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va fəfanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan ka dzəghwa həci, mahkan ka dzəmbə mərkwī, mahkan ka dzati kwa məw. Tsəgha. ¹⁴ Ma hərəzli fə məndi va səfā zlara tsəbay məndi va məlmə va li shiy, hərəzli dikə dikə ni mən lə bakə na ghəshi. Dzəghwa məndi kaa slənədemer ka

21:11 21:11 21:18, 23; Ezay 60:1-3, 19; Ezhek 43:2 **21:12**
 21:12-13 7:5-8; Ghava 35:22-26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30-35
21:14 21:14 Ebr 11:10; Ef 2:20

kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mən̄j lə bakə ni, tsasl tsasl mən̄di tsatsaslati tə hərəzli va.

¹⁵ Ma ndə kwal tsa Hyala tsaa gəzara kwəma vay, mba'a gəta mən̄tim tə tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta bərkə dikə tsa məlmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay mən̄di va li dza na li.

¹⁶ Məlmə vay, fadə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va fadānavashi na, war yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bərkə bərkanti məlmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bərkanti na na, mba'a kəsay biti tsa nzə, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətsekə bakəti (2'200). Tsəgha ghəci kəsay bən̄w tsa nzə, zhini tsəgha biti tsa nzə dzəta ghwəmə difa. ¹⁷ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bərkəti njasa nza biti tsa zlara tsəbay mən̄di va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsay biti tsa nzə, metər mbərfən̄ mətsekə bakəti. War njasa sənabəshi mbəzli mbə bərkə shiy bərkəti na shi va.

¹⁸ Ma hərəzli ndəbəti mən̄di va zlara va li shiy, *hərəzli ka dimə nə mən̄di: «Zhasəpə» kə mən̄di slən tsa shi, na ghəshi. Ma na məlmə va də'wə ghən tsa nzəy, lə tsahi mbəzə rin̄rin̄ ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa ngati mən̄di.

¹⁹ Dza mən̄di kaa səfa zlara va mən̄diy fə ghaslə ghaslə mən̄di ghaslamti lə *hərəzli nza dimə ti shi ghəngən̄ ghəngən̄. Kwa taŋa hakwəy, hakwə Zhasəpə, kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa fada na, hakwə Emərəwdə. ²⁰ Kwa cafa na, hakwə 'Wənikəsə,

21:15 21:15 11:1; Ezhek 40:3 **21:16** 21:16 Ezhek 48:16-17

21:18 21:18-21 21:11; Ezay 54:11-12; Ezhek 28:13

kwa kwaŋa na, hakwə Sardəwan, kwa mbərfanə na, hakwə Kərisəlītə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa məslefa na, hakwə Twəpazə, kwa maŋa na, hakwə Kərisəpərasə, kwa mənɟ lə taŋ na, hakwə Tərkwazə, kwa mənɟ lə bakə ki na, hakwə Amətisətə, tsəgha na ghəshi. ²¹ Ma gizlgizl miy dəghahiy dzəmbə məlmə va va mənɟ lə bakə niy, nihwəti shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pəralə, kə məndi kaa slən tsa shi va. Ma kweler dzar mbə məlmə va na, rayiyi məndi shəkakən tsahi mbəzə riŋriŋ ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.

²² Ma sa nighee pətsa mbə məlmə vay, nay *ciki Hyala tsa ngati məndi ta cə'wə Hyala mbee tepəw. Sa nzanay mbəba na kar Hyala kwa sləkəpəə gwəramti gwa'a gwa'a tə bərci, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va, ka dza məndiy dī ciki Hyala ghwəlaw, ya kwəma cə'wə ndəy, tifa na ghəshi. ²³ Mbə məlmə va dībay, nashi kar vici lə tīree mbərəw. Ndə tībaa dəw mbərə tsa shi mbə məlmə vaw. Sa nzanay mbə mbərə na shəndəkə tsa Hyala mbəba. Ma zəghwə təmbəkə tsa nzə va na, ka məni waŋ pi nja gərkəwa. ²⁴ Hwəlfə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'ay, waŋ pi tsa mbə məlmə va dza naa canshi kwal. Ka mezhizhə tə hidī dzay, ka səkəkə dzəmbə məlmə va lə dikə tsa shi ta banta kaa Hyala. ²⁵ Mbə məlmə vay, ka dza məndiy kəəli dəghaw, sa nzanay, ka dza vərđiy nza tībaw. War havəghwə dza piy nza ya hwəmba. ²⁶ War

21:22 21:22 11:17 21:23 21:23 22:5; Ezay 60:1-2, 19-20; 24:23
21:24 21:24 Cem 68:30; Ezay 60:3 21:25 21:25-26 Ezay 60:11

dzəmbə məlmə va dza hwəlfə mbəzli tə hidfi səkə lə dikə tsa shi, lə shi wəzə ni tə hidfi. ²⁷ Nanzə kiy, shi gəmgəm ni na, ka dza ghəshiy dzəmbə məlmə vaw. Mbəzli gəmgəm ni, lə ka slasla dzərvəy, ka dzəmbəshi niva mbəzliw. War mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi kwa zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma na shiy dzaa tsəhə mbə məlmə va. Zliya vay, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va na.

22

¹ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓa, mba'a citəra həl tsa nza yaməə ɓəpə piy tsa kədi ma kwa. War riŋriŋ ghaa nashima. Səvəri mbə gəzli mazə kar Hyala va ghəshi lə zəghwə təmbəkə nzo va səkə həl tsa va. ² Ka hwə ghəci dzəy tə jipəjipə kwal tsa mbə məlmə va. Ma dzəy vəgha həl tsa va pərikə, lə pərikə na, mba'a dəŋw fə ɓəpə piy tsa kədi ma pəsəta. Dəŋw fə vay, mən lə bakə səda ka naa yəhwə ya mbə piya kwətɪŋ. Njasa səkə tir va na, war mbə ya ka naa nza. Kəslifi ti vay, ghəshi na ghwə'iy mbəli hwəlfə mbəzli tə hidfi.

³ Slən tsa shi nə Hyala, shi gəmgəm ni na nini shiy, kəy, ka kəsashi niva shiy ndə mbə məlmə vaw. Mbəɓa dza gəzli mazə kar Hyalaa nza ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzo va. Mbəzli Hyala ghəranta sləniy, mbəɓa dza

21:27 21:27 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek 44:9; 1Kwər 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma kwa: 3:5 22:1 22:1-2 21:6; Ezhek 47:1-12
22:2 22:2 21:21; fə:2:7 22:3 22:3 7:15; Zher 3:17

ghøshiy gøløþø kwa kwøma nzø. ⁴ Ghøshi na nashiy, ta nata Hyala dza ghøshiy dza mbø kwøma nzø. Lø sløn tsa nzø dza ghøshiy nza kwa døgħaŋ kwøma shi. ⁵ Ka dza vørdiy nza tifa ghwøla mbø mølmø vaw. Va tsøgha kiy, ndø tifa mba'a dzaa tsørø ghwøø dzøti gørkøwa ta nighø piw. Ndø tifa dzaa fi ya mbørø tsa viciw. Sa nzanay, Hyala kwa sløkøpø dza naa mbørø waŋ pi tsa nzøø dzøkøn shi mbø mølmø va. War mazø tsa shi dza ghøshiy møni tsøgha, pa' kwa ndimndim.

Kwømaa dzøkøn zhøkø tsa Yesøw

⁶ Dzøghwa ki, ma kø *ndø kwal tsa Hyala tsava ngøra na: «A Zhanj, nay għa na, ma kwøma favø għa na gwanatay, kwøma katarŋ na, dzørvø mbø tepøw. Hyalaa sløkøpø vøli na safø tsa nzø dfevdew tsa søøkøø dzøkøn ka gøzø kwøma nzø kaa mbøzli, ta gøzø kwøma ghøshi kaa mbøzli nzø. Ghønzø ghwønøkø na ndø kwal tsa nzø ta søøkø ta canshi shiy dzaa møniva kwa kwøma jøw kaa mbøzliy ghørantat sløni nzø» kø.

⁷ Ma kø Yesøwøy: «A Zhanj, favø tø għa, yønøy, ndal tøree ta zhøghøvaa zhøkøw. Mbøzliy di føti va ta kwøma citøŋa Hyala na mbø zliya nay, vøshi na ta niva mbøzli» kø.

⁸ Yøn yøn Zhanj tsaa gøzø kwøma na tsa dø'wø ghøn tseyey, yøn favø na shi va lø slømee, mba'ee nashi lø møtsee þa. Ma sa famtee shi va, ka naghamtishi gwa'ay, tsøføkøwø yøn

22:4 22:4 14:1; Cem 17:15; Mt 5:8 22:5 22:5 1:6; 21:23; Dani 7:18, 27 22:6 22:6 1:1; 10:7; 19:9; SløniKY 11:27-28; 13:1 22:7 22:7 3:11; 22:12, 20 22:8 22:8 1:9; 19:10

tsəfəkwəra kwa kwəma ndə kwal tsa Hyala tsaa citərashi va, ta fal. ⁹ Dza ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhanjəw, ka məni gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ndə ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə njasa nza gha tsa sana, ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəw Yesəw, ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, mba'a nihwəti mbəzliy di fəti ta kwəma tsasliiti məndi kwa zliya na. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə kaa ngəra.

¹⁰ Zhini ma kə ngəra ba na: «A Zhanj, favə gha na, əntaa gha mbəə dzəkən kwəma cikəvəriŋa Hyala na, tsaslaghwa ghaa dzəghwa zliya ma. Ə pə gha dzaa ci kaa mbəzli. Sa nzanay, a vəghwə tsaa niy bərkəti Hyala va, ta məniva shi va ti kətikəvay ndəkwə ndəkwə. ¹¹ Nana kiy, ya wa ntsaa ni war *kwəma jikir naa dəe məni nee kəy, war ə kəə nəw lə məni kwəma ci va jikir na. Ntsaa ni war kwəma rəda rəda na dəe məni nee kəy, war ə kəə nəw lə məni sa ci. Ma tsaa ni ndə, wəzə dəe məni kə na, ka nəw ghəciy lə məni wəzə tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa nəwee lə nəfə kwətiŋ na nee kə diba na, war ka zhini ghəciy nəw sa ci» kə.

¹² Ma kə Yesəwəy: «A Zhanj, ndal tərēe ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səəkəray, ka bənsi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərati

22:10 22:10 Dani 12:4 **22:11** 22:11 Ezay 56:1; Ezhek 3:27; Dani 12:10 **22:12** 22:12 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27

na dzee banavə zhəmə ci. ¹³ Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a diba. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a diba. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a diba» kə.

¹⁴ Vəshi na ta mbəzliy yabanti kwəbənər shi dəw dəwəw. Ghəshi na mbəzliy dzaa kwəmavə kwal ta dzakə kwa miy dəgha məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta dza ghəshiy zəmə ya fə kwa bəpə piy tsa kədi ma. ¹⁵ Ma ka məni kwəma rəda rəda na ghəshi lə ka dafaŋə shiy, lə ka məni ghwərghwər, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va bay. War pərikəshi tə ngwəla dza niva mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy dzəmbə məlmə va nashi tēpəw.

¹⁶ «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee ghwənikə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy nəwra, ta səəkə ghəciy gəzaŋwəy kwəma kən shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va niy dza məndiy yakə mbə takə tsa mazə *Davitə. Yən dibay, sasərkwə kwa kədi pi nzee» kə Yesəw.

¹⁷ Ma kə *Safə tsa Hyala ghəshi lə makwa dza məndi va ta pəhə kaa zləba kwəma va na: «Yawaa, səəkə» kə ghəshi. Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səəkə» kə kwərakwə.

22:13 22:13 1:8 22:14 22:14 7:14; Cem 118:19-20; dəŋw fə:22:2
 22:15 22:15 21:27; Ef 5:5 22:16 22:16 1:1; 5:5; sasərkwə kwa
 kədi pi: 2:28; Bəla 24:17 22:17 22:17 21:2, 6

Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, səəkə ghəci ta sa yaməə bə piy kaa mbəzli. War tə gəm dza məndiy tanavəshi kaa mbəzliy dī sa yam va.

Kwa kərni kwəma

¹⁸ Yən yən Zhanj sana kiy, kwəma na sana ciŋwəy ya, a ghwəy mbəə mənī məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə ndə mətəhakən nahwəti kwəma kən sa kwa zliya na nay, ta fanakən ngəra'wer gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala kwərakwə.

¹⁹ War mba'a kə ndə tamti nahwəti kwəma ya kwətīŋ səvəri mbə kwəma cikəvəri Hyala na kwa zliya na dibay, ta banti na ci ya fə kwa bə piy kaa mbəzli dza Hyala. Ka dza naa kwəmavə kwal tsaa dzəmbə məlmə Hyala va gəzəkə məndi kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.

²⁰ Avanta kwəma gəzəkə ntsaa ni, katanj na shi va gwanashi, kə. Ma kəy: «Yi katanj, ndal tərēe ta zhikəw» kə.

*Amin, tsəgha dī na katanj, ə pə ghaa zhikə Yesəw Ndə sləkəŋəy.

²¹ Ma dī nay, mba'a Yesəw Ndə sləkəpə man-anati wəzə hwər ya kaa tsamafa ndə gwa'a.

Amin. Ava tība kəray zliya shi nashi Zhanj nja kwa shiw.

22:18 22:18-19 Nəw 4:2; 13:1 **22:18** 22:18 Nəw 29:19 **22:19**
 22:19 fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32 **22:20** 22:20 3:11; 22:6; 1Kwər
 16:22 **22:21** 22:21 Gal 6:18

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw**

**Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw New Testament**

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3